બળજબરીપૂર્વક સીમાડે કરવા

ભારતમાં ‘‘પુનઃવસન’’ની કરૂણતા

કોસાડ – સુરત

અહેવાલ

Housing and Land Rights Network

SAMTA
Commitment For Child Rights

SAATH
Creating Inclusive Societies

Housing and Land Rights Network

હાઉસિંગ અને લેન્ડ રાઇટ્સ નેટવર્ક પુરતી સુવિધાવાળા આવાસ અને જમીન માટેના માનવ અધિકારોની માન્યતા, સંરક્ષણ અને પ્રોત્સાહન માટે કામ કરે છે. નેટવર્કનો મુખ્ય ઉદેશ્ય પુરતી સુવિધાવાળા આવાસ અને જમીન અધિકાર દ્વારા તમામ નાગરિકોને રહેવા માટે સુરક્ષિત સ્થળ મળે અને સમુદાયોમાં શાંતિ, ગૌરવ, સલામતની ખાતરી થાય કે પર્યાપ્ત અનુભૂતિ મેળવવાનો છે. નેટવર્કનો એક ચોક્કસ ધ્યેય વંચિત અને હાંસિયામાં ધકેલાયેલા લોકો ખાસ કરીને, મહિલાઓના આવાસ, જમીન, મિલકત અને વારસાઈ મિલકત અધિકારને પ્રોત્સાહન અને સંરક્ષણ પર છે. નેટવર્ક રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે હિમાયત, સ્થાનિક સ્તરે નેટવર્ક નિર્માણ, સંશોધન, માનવ અધિકારના શિક્ષણ મારફતે તેના લક્ષ્ય હાંસલ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

SAMTA

Commitment For Child Rights

સમતા ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ, સુરત પબ્લીક ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ છે. જે સમાજમાં પ્રત્યેક બાળક સ્વસ્થ, શિક્ષિત, સુજનશીલ અને સ્વમાની બને, તેમજ સામાજીક, રાજનૈતિક, આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક અવરોધ વિના શહેરી તથા ગ્રામીણ બાળકો સમતામૂલક ન્યાયી સમાજનો પાયો બને તેવા વિઝન સાથે સુરત શહેરમાં કાર્યરત છે. સંસ્થા બાળકોના અધિકાર, મહિલા સશક્તિકરણ, આવાસ અધિકાર, શહેરીગરીબોના અધિકાર માટે સક્રિય રીતે કાર્યરત છે.

SAATH

Creating Inclusive Societies

“સાથ” એક બિન – સરકારી સંસ્થા છે, જે ભારતના ગુજરાત રાજ્યમાં કાર્યરત છે અને તેની નોંધણી ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ તરીકે ૧૯૮૯ના વર્ષમાં થયેલી છે. ગુજરાતી ભાષામાં “સાથ” શબ્દનો અર્થ “સહકાર”, એક સાથે મળીને અથવા એકબીજાને આધાર આપવો એવો થાય છે. સાથ સંસ્થા, સ્લમ વિસ્તારમાં રહેતા લોકો, સ્થળાંતર કરીને આવેલા લોકો એટલે કે શહેરી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં વસતા તમામ વર્ગના લોકો સાથે કર્યા કરે છે. છેલ્લા ૨૬ વર્ષમાં 'સાથ', ગુજરાત રાજ્યના ૪ શહેરોમાં અને મહારાષ્ટ્ર રાજ્યના મુંબઈ શહેરના પોતાના કાર્યોનો વિસ્તાર પ્રસ્થાપિત કર્યો છે, જેના દ્વારા ૪ લાખથી વધુ વ્યક્તિઓના જીવનમાં ફાયદાકારક અસર થઇ છે.'સાથ' સંસ્થાના આ પ્રવાસ દરમિયાન, સાથએ આજીવિકાના નવા વિકલ્પો અને ધિરાણના નવા સ્રોત પ્રસ્થાપિત કરવા માટે બે નવી સંસ્થાઓ, 'સાથ લાઇવલીહુડ સર્વિસીસ' અને 'સાથ બચત અને ધિરાણ કો-ઓપરેટીવ લિ.' ને પ્રોત્સાહન આપે છે.

બળજબરીપૂર્વક સીમાડે કરવા

ભારતમાં ‘‘પુનઃવસન’’ની કરૂણતા

કોસાડ – સુરત

અહેવાલ

Housing and Land Rights Network

SAMTA
Commitment For Child Rights

SAATH
Creating Inclusive Societies

શીર્ષક અને સૂચવેલા સાઇટેશન :
બળજબરી પૂર્વક **સીમાડે** કરવા - ભારતમાં "પુન:**વસન**"ની કરુણતા - કોસાડ, સુરત - અહેવાલ
હાઉસિંગ એન્ડ લેન્ડ રાઈટ્સ નેટવર્ક (એચએલઆરએન), દિલ્હી

લેખક :
સાથ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ, અમદાવાદ અને સમતા ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ, સુરત

સંકલન :
જલ્પા સુખાનંદી, ભરત કંથારિયા

સંશોધન ટીમ :
ગીતાબેન ગામીત, અમરસિંહભાઈ વસાવા, વિનેસ તડવી, અવની પવાર

ફોટોગ્રાફ્સ :
ઈશ્વરભાઈ સરતાનપરા

ડેટા એન્ટ્રી અને સંકલન :
આશિષ નીકમ

ડીઝાઇન અને પ્રિન્ટીંગ :
લીફ ડીઝાઇન, મહેસાણા

પ્રકાશન :
હાઉસિંગ એન્ડ લેન્ડ રાઈટ્સ નેટવર્ક (એચએલઆરએન), જી – ૧૮/ ૧, નિઝામુદ્દીન પશ્ચિમ, ભોયતળીયે,
નવી દિલ્લી- ૧૧૦૦૧૩, ફોન નં. : ૦૧૧-૪૦૫૪-૧૬૮૦ | ઈ-મેઈલ : info@hic-sarp.org
વેબસાઈટ : www.hic-sarp.org

સહયોગી સંસ્થા :
સાથ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ, ઓ/૧૦૨, નંદનવન ૫, પ્રેરણાતીર્થ દેરાસર પાસે, જોધપુર ટેકરા, અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૫
સંપર્ક નં. ૦૭૯-૨૬૯૨૯૮૨૭,૨૬૯૨૯૮૨૧ | ઈ-મેઈલ: mail@saath.org | વેબસાઈટ : www.saath.org

સમતા ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ, ૩૩૬, મેઘાણી ટાવર, સિનેમા રોડ, સુરત ઈ-મેઈલ : samata.trust12@gmail.com

વર્ષ :
સુરત, એપ્રિલ, ૨૦૧૫

આ અહેવાલ જાહેર હિત માટે પ્રકાશિત કરવામાં આવી છે. આ અહેવાલનો ઉપયોગ શૈક્ષણિક અને અન્ય બિન વ્યાપારી હેતુ માટે કરી શકાશે. જેના માટે મંજુરી લેવાની જરૂર રહેતી નથી. પરંતુ સ્ત્રોતનો ઉલ્લેખ જરૂર કરવો.

અનુક્રમણિકા

*	અહેવાલનો સારાંશ	૧-૭
૧	પ્રસ્તાવના અને અભ્યાસનો હેતુ	૮-૧૨
૨	અભ્યાસની પ્રક્રિયા અને પધ્ધતિ	૧૩-૧૬
૩	અભ્યાસનું વિશ્લેષણ	૧૭-૨૭
૪	કોસાડ EWS આવાસના અભ્યાસનું તારણ	૨૮-૩૪
૫	સૂચનો અને ઉપસંહાર	૩૫-૩૯
*	બીડાણ	
	૧. પ્રશ્નોત્તરી	૪૦-૪૨
	૨. અરજીઓ	૪૩-૪૫
	૩. સમાચારપત્રો	૪૬-૪૮

અહેવાલનો સારાંશ

કોસાડ ખાતેના સુરત શહેરના ઝૂંપડપટ્ટીવાસીઓના પુનઃવસન કાર્યક્રમની સમીક્ષા

આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે આવાસના અધિકાર સંદર્ભે વિભિન્ન સ્તરે ઘોષણાઓ થઇ હોવા છતાં અમલીકરણ બાબતે પરિસ્થિતિ ખાસ્સી શોચનીય છે એમ અધિકૃત અહેવાલ સૂચવે છે. ભારતમાં વિભિન્ન અદાલતો દ્વારા બંધારણીય જોગવાઈઓને લક્ષમાં રાખી રહેણાંકના અધિકાર બાબતે સતર્કતા દાખવી ચુકાદાઓ આપવામાં આવ્યા હોવા છતાં અમલીકરણમાં શિથિલતા ઉપરાંત સરકારની વિકાસ નીતિને કારણે શિરછત્ર - વિહોણાપણાની પરિસ્થિતિ વકરતી જાય છે કેમ કે દેશમાં આવાસ સબંધિત ઠોસ કાનૂન નથી.

વૈશ્વિકરણ પ્રકલ્પના પ્રભાવ હેઠળ શહેરોને 'શૂન્ય' ઝૂંપડપટ્ટી - યુક્ત અને સુંદર સ્વરૂપ આપવા કાજે નબળો સામાજિક - આર્થિક દરજ્જો ધરાવતા ઝૂંપડપટ્ટીવાસીઓને બળજબરીપૂર્વક શહેરના સીમાડાના, છેવાડાના વિસ્તારોમાં હટાવવામાં આવી રહ્યા છે. પુનઃવસનના નેજા હેઠળ તેમને વિશેષ કાર્યક્રમ હેઠળ આર્થિકપણે નબળા સમૂહો માટેની વસાહતો (**EWS**)માં આવાસો ફાળવવામાં આવી રહ્યા છે. પ્રસ્તુત અહેવાલ ગુજરાતની આર્થિક રાજધાની લેખાતા સુરત શહેરની આવી એક **EWS** વસાહત કોસાડનો મૂલ્યાંકન - ચિતાર દર્શાવે છે. હાઉસિંગ એન્ડ રાઈટ્સ નેટવર્ક (એચએલઆરએન), સમતા ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ અને સાથ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ દ્વારા અન્વેષણાત્મક સંશોધન થકી આકાર પામેલ વસાહતીઓના વિસ્થાપન અને પુન:વસનની પ્રક્રિયાના આ વિશ્લેષણ - વિવરણમાં ફાળવેલ આવાસોમાં પાયાની અને માળખાગત સુવિધાઓની પરિસ્થિતિનું બયાન થવાની સાથે આ નુતન વસાહતોને બહેતર નિવાસો બનાવવા કાજેના સૂચનો - હિમાયતો પણ સ્થાન પામ્યા છે. એચએલઆરએન દ્વારા હાથ ધરાયેલ દેશવ્યાપી અભ્યાસના ભાગરૂપ આ સંશોધનમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના પુરતી સુવિધાયુક્ત આવાસના માપદંડો - જમીન વપરાશ માટે કાનૂની સુરક્ષાયુક્ત સમયાવધિ, પાયાની સુવિધાઓની ઉપલબ્ધતા, પરવડે તેવું, માળખાગત ---

સુવિધાઓની પહોંચ, વસવાટ ક્ષમતા, સ્થાનનું ઔચિત્ય અને સંસ્કૃતિક સાનુકૂળતા - ને કેન્દ્રમાં રાખી પ્રશ્નાવલી, કિસ્સા અભ્યાસ, કેન્દ્રિત જૂથ ચર્ચાની પદ્ધતિઓનો મુખ્યપણે વિનિયોગ થયો.

અત્યંત વેગીલા અને પ્રચંડ ઔધોગિક વિકાસને કારણે; કે જે મુખ્યપણે કાપડ, હીરા અને એમ્બ્રોઈડરીના લઘુ ઔધોગિક એકમોના સ્વરૂપનો રહ્યો છે, સુરત શહેરમાં બહોળી માત્રામાં સ્થળાંતરીત શ્રમિકો રોજગારી અર્થે પ્રવેશ્યા. દેશભરના ખૂણેખૂણામાંથી, વિશેષરૂપે મહારાષ્ટ્ર, ઓડીસ્સા, આંધ્રપ્રદેશ, બિહાર, ઉત્તર પ્રદેશ. મધ્ય પ્રદેશ, ઝારખંડ રાજ્યો ઉપરાંત ગુજરાતના સૌરાષ્ટ્ર પ્રદેશ અને આદિવાસી વિસ્તારોમાંથી લાખોની સંખ્યામાં આવેલા તેમજ નબળો સામાજિક - આર્થિક દરજ્જો ધરાવતા આ સ્થળાંતરિતો શહેરની ૩૦૦થી વધુ ઝૂંપડપટ્ટીઓમાં વસવાટ કરતા આવ્યા હતા. એક અંદાજ મુજબ શહેરની વસ્તીનો ૬૫ ટકાથી વધુ હિસ્સો ઝૂંપડપટ્ટીઓમાં વસતા અને અસંગઠિત ક્ષેત્રની વિભિન્ન પ્રવૃત્તિઓ થકી પેટીયું રળતા આ સ્થળાંતરીત શ્રમિકો રહ્યો છે.

શહેરી સુવિધાઓ પૂરી પાડવામાં અત્યંત કાર્યક્ષમ લેખાતી સુરત મહાનગરપાલિકા (સુમનપા)એ એક તરફ ચારેકોર ફેલાયેલ ઝુંપડપટ્ટીઓમાં પેયયુક્ત પાણી, શૌચાલયો, ગટરલાઇન, વીજળી-જોડાણ, પાકી ગલીઓ, દવાનો છંટકાવ જેવી તમામ પ્રાથમિક સુવિધાઓ પૂરી પાડવાની જહેમત આદરી, તો બીજી બાજુ સમાંતરે, ઝૂંપડપટ્ટી - મુક્ત શહેર બનાવવાની લ્હાય, હોંશભરી દોટમાં ઝૂંપડપટ્ટીવાસીઓને કળ - બળ - ધાકધમકીપૂર્વક શહેરના સીમાડા - છેવાડાના વિસ્તારોમાં ફંગોળવા માંડ્યા. કોસાડ મુખ્ય શહેરથી ૧૫-૨૦ કિમીના અંતરે આવેલ ગામ છે જ્યાં ૧૯૪૨૪ મકાનોમાં શહેરના વિભિન્ન વિસ્તારોના ઝૂંપડપટ્ટીવાસીઓને વસાવવામાં આવ્યા છે. આ **EWS** વસાહત જ્યાં ખડકી દેવાઈ છે તે જમીન અગાઉ ગુજરાત હાઉસિંગ બોર્ડ દ્વારા મધ્યમ વર્ગીય આવાસો માટે મેળવાઈ હતી પરંતુ સુમનપાના માહિતી - નકશામાં વિસ્તાર પૂરગ્રસ્ત દર્શાવાયો હોઈ આયોજન પડતું મુકાયું. આમ, જે સ્થળ મધ્યમ વર્ગ માટે વસવાટક્ષમ નહોતું તે ગરીબ સમૂહની વસાહત માટે યોગ્ય ઠર્યું !!!

અભ્યાસના તારણો :

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંઘના સિધ્ધાંતો અને જવાહરલાલ નહેરુ શહેરી સુધારણા મિશન (**JNnURM**) ની માર્ગદર્શિકા મુજબ વિસ્થાપન અને પુનઃવસન અંગે ન તો અસરગ્રસ્તોને અગાઉથી માહિતીગાર કરાયા હતા (આવશ્યકતા મુજબ ૯૦ દિવસની પૂર્વ-નોટીસ અપાઈ નહોતી) કે ન તે અંગે તેમની સાથે ચર્ચા વિચારણા થઇ હતી. આમ સમગ્ર પ્રક્રિયામાં તેમની સહભાગિતા અંગે ઈરાદાપૂર્વક અવગણના કરાઈ હતી. સિધ્ધાંતો અને માર્ગદર્શિકા વિશેષપણે સ્ત્રીઓની આયોજન અને અમલીકરણમાં સહભાગિતા અંગે આગ્રહ સેવે છે, જેની નિર્ધુણપણે ઉપેક્ષા કરાઈ. અસરગ્રસ્તો માંહે સક્રિય સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓની પ્રક્રિયામાં સહભાગિતા અનિવાર્ય લેખાઈ છે જેને પણ નજર અંદાજ કરાયું.

- નિર્દેશિત સિધ્ધાંતો ઝૂંપડપટ્ટીઓ હટાવતી અને ખાલી કરાવતી વેળાએ તટસ્થ નિરીક્ષકોની હાજરીને અનિવાર્ય લેખે છે જેથી અસરગ્રસ્તો, ખાસ કરીને સ્ત્રીઓ અને બાળકો જોડે અસભ્યપણે કે નિર્દયીપણે વર્તન - વ્યવહાર ન થાય. આનું પાલન તો ન જ થયું પણ જોરજુલ્મ થયા હોવાની ફરિયાદ મળી.

- **JNnURM**ની માર્ગદર્શિકા મુજબ, વિસ્થાપિતોને વૈકલ્પિક આવાસ તેમના વસવાટના સ્થળથી ૨ કિમીના પરિઘની અંદર આપવો અનિવાર્ય લેખાયો છે જેથી વિશેષરૂપે તેમની આજીવિકાની પ્રવૃત્તિ પર વિઘાતક અસર ન થવા પામે. અભ્યાસના તારણો સૂચવે છે કે દરેક દસ પૈકીના નવ અસરગ્રસ્તો તેમના કામના સ્થળેથી ૧૦ કિમી કે તેથી વધુ દુરના અંતરે ફંગોળાયા છે. આ પૈકીના લગભગ ૪૦ પ્રતિશત લોકોએ આજીવિકાની પ્રવુત્તિથી ૧૫ કિમી થી પણ દૂરના અંતરે આવેલા કોસાડ ખાતે રહેવા જવું પડ્યું છે. વળી, કોસાડની આસપાસ વૈકલ્પિક કામ મળવું અતિ મુશ્કેલ છે. આથી મોટા ભાગના અસરગ્રસ્તોએ આજીવિકા માટે મોટા પ્રવાસ ખર્ચનો બોજો વેઠવો પડે છે.

- સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંઘના સિધ્ધાંતો મુજબ પુનઃવસનના સ્થળે બાળકો ના શિક્ષણની સંપૂર્ણ સુવિધાયુક્ત વ્યવસ્થા કરવી અનિવાર્ય હોય છે. પરંતુ કોસાડ ખાતે આ મૂળભૂત જોગવાઈ સબંધે સાવ દુર્લભ સેવવામાં આવ્યું છે. બાળકોની સંખ્યાના પ્રમાણમાં ફાળવેલ પ્રાથમિક શાળા શિક્ષકોની સંખ્યા તેમજ અન્ય સંલગ્ન સુવિધાઓ સંદર્ભે અપૂરતી અને નબળી સગવડો ધરાવે છે તો માધ્યમિક, ઉચ્ચ માધ્યમિક અને કોલેજ શિક્ષણની જોગવાઈ થઇ જ નથી. નવા વસવાટના સ્થળે બાળકો, ખાસ તો બાળકીઓની સુરક્ષાની સમસ્યા અસરગ્રસ્તોને પજવે છે.

- પાણી અને વીજળીની સગવડો પણ પુનઃવસન પશ્ચાત લાંબા ગાળે ઉપલબ્ધ કરાઈ. લોકો છ માસ અંધારામાં રહ્યા અને લાંબો સમય તેમણે પીવાના પાણી માટે લાંબા અંતરે જવું પડતું હતું.

- કોસાડ ખાતે પુનઃવસનના ચાર વર્ષ બાદ સસ્તા અનાજની મંજુર કરેલ ચાર દુકાનો ખુલી. આ ચાર વર્ષો દરમિયાન અસરગ્રસ્તો મૂળ વસવાટના સ્થળે ભાડું ખર્ચીને જઈ રેશનની ખાર્ધ સામગ્રી મેળવતા રહ્યા.

- સરકારી ધારાધોરણ મુજબ, દર એક લાખની વસ્તી દીઠ એક પ્રસુતિગૃહ ફાળવવાની જોગવાઈ હોવા છતાં કોસાડ ખાતે આરોગ્ય - કેન્દ્ર ફાળવ્યું છે પણ તેમાં પ્રસુતિની સુવિધા ન હોઈ વસાહતની મહિલાઓએ ૧૫ થી ૨૦ કિમી દૂર જવું પડે છે.

- અગાઉના રહેણાંકના સ્થળે સામાન્યપણે નાની - મોટી જીવન જરૂરિયાતની ચીજ - વસ્તુઓ ઝૂંપડપટ્ટીમાં જ ઉપલબ્ધ રહેતી. વસાહતના લોકો જ પોતાની દુકાનો થકી આવી વસ્તુઓનું વેચાણ કરતા અને આમ, તેમને આજીવિકાનું સાધન પણ મળી રહેતું. કોસાડમાં તેમને આવી છૂટ અપાઈ નથી અને કોઈ પોતાના નિવાસ - સ્થાનેથી વિક્રય કરે તો તે ગેરકાયદેસર ઠેરવી સુમનપા તેમની પર કાનૂની કાર્યવાહી કરે છે. આ ચીજ - વસ્તુઓ મેળવવા માટેની કોઈ ઠોસ વૈકલ્પિક સ્થાનિક બજારની વ્યવસ્થા પણ થઇ નથી.

- વિસ્થાપન અગાઉ વિભિન્ન આસ્થા, સંપ્રદાય કે પંથના લોકો ધર્મના અંતર કે ભેદભાવ વિના પાડોશી તરીકે રહેતા હતા. કોસાડની આવાસ - વ્યવસ્થામાં ધર્મ આધારિત વિભાજન કરાયું હોઈ કોમી સહવાસ અને એખલાસ પર ગંભીરપણે કુંઠારઘાત કરાયો છે. વળી, નવી વસાહતમાં ધાર્મિક પૂજા - બંદગી માટેના સ્થાનો માટેની જગ્યા ફળવાઈ નથી અને લોકો આપમેળે આવા દેવળ - મસ્જીદ - મંદિર ખડા કરે તો સુમનપા તેને તોડી પાડે છે. ખાસ તો, અંતિમ ક્રિયા માટે કબ્રસ્તાન કે સ્મશાનની વ્યવસ્થા કરવાની પણ દરકાર કરાઈ નથી.

- કોસાડની નવી વસાહતમાં અગાઉના વસવાટ સ્થળે ઉપલબ્ધ વુધ્ધો, વિધવાઓ, વિકલાંગો, નિરાધારો માટેની સામાજિક સુરક્ષાની વિવિધ યોજનાઓનો સદંતર અભાવ વર્તાય છે.

- ઝૂંપડપટ્ટીવાસીઓનો એક ગણનાપાત્ર સમૂહ મરઘાં - બતકાં અને પશુપાલનના વ્યવસાય થકી આજીવિકા રળતો હતો. ઝૂંપડપટ્ટીઓમાં આ માટેનો સ્થાનિય અવકાશ હતો. **JNnURM**ની માર્ગદર્શિકામાં નિર્દેશ હોવા છતાં નવી વસાહતના આવાસની અભિકલ્પના (**Design**)માં આ સમૂહની જરૂરિયાતનો ખ્યાલ રખાયો નથી અને સરવાળે, તેમની રોજીરોટી પર માઠી અસર થઇ છે.

- સામુદાયિક હોલ ભાડું વસુલીને અપાય છે જે તમામને પરવડતું હોતું નથી અને આથી તેનો ઉપયોગ વિશેષપણે થતો નથી.

- આમ, અભ્યાસનો અંતિમ નિષ્કર્ષ એ છે કે વિસ્થાપિતોને નવા પાકા આવાસો તો ફાળવાયા છે, પરંતુ એક સુવિધાયુક્ત સામુદાયિક જીવન-વ્યવસ્થા, સાંસ્કૃતિક-આર્થિક પ્રણાલી પુનઃઉત્પાદિત કરવાની દરકાર કરાઈ નથી અને આથી, લોકોનું જીવનધોરણ કથળ્યું છે અને તેમનામાં ભારે અસંતોષ પ્રવર્તે છે.

સૂચનો :

અભ્યાસના અંતે નીચે મુજબ અનેકવિધ સૂચનો થયા છે :

- વિસ્થાપિત સમુદાયની શિક્ષણ અને આરોગ્ય સંબંધિત આવશ્યકતાઓ, સામાજિક સુરક્ષાનો પ્રશ્ન, પાણી - ગટર - સફાઈની સગવડો અને તદસબંધિત દેખરેખ સમીક્ષા પર ભાર મુકાયો છે.

- વિસ્થાપિત રહેવાસીઓને સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘના સિધ્ધાંત મુજબ આવાસના અધિકાર સબંધિત દસ્તાવેજ ફાળવવાનો આગ્રહ રખાયો છે.

- આ ગરીબ વિસ્થાપિતોને તેમની મિલકત, આવક, શિક્ષણ, આજીવિકા, આરોગ્ય અને સામાજિક સુરક્ષાની બાબતોમાં ફરજીયાત અને બળપૂર્વકના વિસ્થાપનને કારણે થયેલ પારાવાર નુકશાનનું તેમજ તેમના માનવ અધિકારનું થયેલ સરિયામ ઉલ્લંઘનનું ઉચિત વળતર મળવું જોઈએ.

- રમત ગમત માટે મેદાન અને અન્ય સાધનો અને મનોરંજનની જોગવાઈ સગવડ પર્યાપ્તપણે પૂરી પડાવી જોઈએ.

- લોકો માટે કાનૂની સહાય, સમાજ સુરક્ષા, બાળ કલ્યાણ સબંધિત સેવાઓ પૂરી પડાવી જોઈએ. મહિલાઓ માટેના અલાયદા પોલીસ મથકની ફાળવણી પણ થવી જોઈએ.

- લોકો સમુદાયની પરવાનગી વિના કોમી વાડાઓ ઉત્પન્ન કરતી અને લોકોના માનવ અધિકારોનું હનન કરતી આવી સામુદાયિક ગૃહ નિર્માણ પરિયોજનાઓ પર પ્રતિબંધ લગાવવો જોઈએ.

- વંચિત અને ગરીબ શહેરી સમુદાયના જમીન, આવાસ અને આજીવિકાના અધિકારોના રક્ષણ માટે કાનૂની જોગવાઈ થવી જોઈએ, જે અંતર્ગત આ સમુદાય માટે શહેરના મોકાના અને મધ્ય ભાગમાં અનામત જમીનની ફાળવણી થવી જોઈએ.

- ગુજરાત ટાઉન પ્લાનિંગ એક્ટ અને રાજ્ય સરકારના **GSY**/102007/1199/Dh;dated 30.04.2007 ઠરાવ; જે શહેરી ગરીબો માટે અનુક્રમે ૧૦ ટકા અનામત જમીન અને મહાનગરપાલિકાની કુલ વાર્ષિક નાંણાકીય ફાળવણીમાં ૨૦ પ્રતિશત નબળા સમૂહો માટે અનામત રકમ ફાળવણીની કાનૂની જોગવાઈ કરે છે તેનું અમલીકરણ થવું જોઈએ.

- આવી સામુદાયિક આવાસ યોજનાઓમાં લોકોની સહભાગિતા સુનિશ્ચિત કરવા અર્થે ઉચિત જોગવાઈ કરવી.

- આવી યોજનાઓ સંદર્ભે વિભિન્ન સરકારી વિભાગો દરમિયાન સુસંકલન સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ.

- શહેરી વિકાસ અને સામુદાયિક કલ્યાણની વિભિન્ન યોજનાઓ - કાર્યક્રમોનો લાભ પુનઃવસનની આવી વસાહતોને પહોંચાડવો જોઈએ.

ઉપસંહાર :

નબળા સામાજિક - આર્થિક દરજ્જા શહેરી ઝૂંપડપટ્ટીવાસીઓ સાથે શાસનકર્તાઓ કેટલી અમાવીય ઢબે અને નઘરોણપણે વર્તે છે અને તેમના જીવનને ક્ષુલ્લક લેખે છે કે તે મૂલ્યાંકન અભ્યાસ દ્વારા ફલિત થાય છે.

શાસકો આવી યોજનાઓની ન્યાયી સમીક્ષા કરી તદસબંધિત ઉપચારાત્મક પગલાં લઇ આ વિશાળ સમુહને થયેલ અન્યાય દૂર કરે તે અતિઆવશ્યક છે.

ડૉ. કિરણ દેસાઈ

પ્રોફેસર, સેન્ટર ફોર સોશિયલ સ્ટડી, સુરત

પ્રકરણ : ૧

પ્રસ્તાવના અને અભ્યાસનો હેતુ

આંતરરાષ્ટ્રીય માનવ અધિકારનો કાયદો અને આર્થિક, સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક હક્કો માટેનો આંતરરાષ્ટ્રીય કરાર રહેણાંક માટે પૂરતી જગ્યાના અધિકારને માન્યતા આપે છે, જેમાં "દરેક વ્યક્તિને તેના અને તેના કુટુંબ માટે યોગ્ય જીવન સ્તર જેમાં પૂરતું ભોજન, કપડા, ઘર અને જીવનસ્તરમાં સતત સુધારાનો અધિકાર" નો સમાવેશ થાય છે (અનુચ્છેદ ૧૧.૧). સમાજના અમુક વર્ગને જેમ કે, મહિલાઓ, બાળકો, ઝૂંપડપટ્ટી વિસ્તારના રહેવાસી, ઘરવિહોણા લોકો, અપંગ વ્યક્તિ, સ્થળાંતરણના ભોગ બનનાર વિગેરે લોકોને તેમની ખાસ જરૂરીયાતોના કારણે યોગ્ય રહેણાંકનો અધિકાર જુદી રીતે લાગુ પડે છે.

સયુંકત રાષ્ટ્રની માનવ અધિકાર રીપોર્ટ ૨૦૧૨ મુજબ ૧૦૦ કરોડ લોકો આજે પણ ઝૂંપડપટ્ટી વિસ્તારોમાં રહે છે જ્યાં તેમના સ્વાસ્થ્ય અને જીવન બંનેને જોખમ હોય છે. વધુમાં, ૧૦૦ કરોડ લોકોને કોઈપણ એક દિવસે ઘરવિહોણા થવાનો ભય રહે છે. ભારતમાં અદાલતો દ્વારા ઝૂંપડપટ્ટીમાં વસતા લોકોની વારંવાર થતી બળજબરીપૂર્વકની હકાલપટ્ટીના સંદર્ભમાં દેશના બંધારણ અને સામાજિક અધિકારોના અમલીકરણનું અર્થઘટન કરાયું છે. ખાસ કરીને રહેણાંક માટેની પુરતી જગ્યાના અધિકાર બાબતે વિવિધ વિસ્તૃત ચુકાદાઓ અપાયા છે. પરંતુ આ ચુકાદાઓ ધરાસ્થળની પરિસ્થિતિને સુધારવાના ઉદ્દેશ્યથી થયા હોવા છતાં તેનું અમલીકરણ યોગ્ય રીતે જોવા મળતું નથી. કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારની વિકાસ યોજનાઓએ અસરગ્રસ્ત લોકોનો એક નવો સમુદાય ઉભો કર્યો છે. જે સરકારી રીકોર્ડમાં વિકાસ આધારિત વિસ્થાપનનો ભોગ બનનાર સમુદાય તરીકે જાણીતો છે. જેમ કે ગુજરાતમાં અમદાવાદ અને સુરતમાં રીવરફ્રન્ટ ડેવલપમેન્ટ હેઠળના અસરગ્રસ્ત લોકો.

"આવાસ" જેને આપણે પાયાની જરૂરિયાત અને મૂળભૂત અધિકાર કહી શકીએ. સરકાર નાગરિકો સુધી તેની પહોંચ વધારે તે હેતુથી જુદી જુદી નીતિઓ બનાવે છે. આવાસ એક મૂળભૂત જરૂરિયાત અને માનવ વિકાસ અનુક્રમે (જેને આપણે હ્યુમન ડેવલપમેન્ટ ઇન્ડેક્ષ પણ કહીએ છીએ) મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે. પરંતુ આપણા દેશમાં હજુ સુધી આવાસને લગતો કોઈ ઠોસ કાયદો નથી. સરકાર દ્વારા જુદી જુદી યોજનાઓ દ્વારા લોકોને આવાસ પૂરું પાડવાની પ્રક્રિયા થઈ રહી છે. પરતું આવાસની અછતના પ્રમાણમાં તે નહિવત્ પુરવાર થાય છે.

ખાસ કરીને શહેરી વિસ્તારો જ્યાં ઝૂંપડપટ્ટી વિસ્તારમાં રહેતા લોકોના આવાસના પ્રશ્નો ખુબ જટિલ છે. નાગરિકોને આવાસ પુરા પાડવાની ફરજ સરકારની છે અને તેના માટે યોગ્ય પગલાઓ લેવા જોઈએ તેવું સમજાવતા સરકારને ઘણી વાર લાગી અને અંતે છેક ૧૨મી પંચવર્ષીય યોજનામાં સરકારના આવાસના મુદ્દે ઠોસ પગલાંઓ નીતિના સ્વરૂપમાં જોવા મળ્યા.

ઘણા સમયથી આપણે સરકાર દ્વારા બળજબરીપૂર્વક ઝૂંપડપટ્ટીઓ ખાલી કરાવવાના બનાવો વિષે એક અથવા બીજી રીતે સાંભળતા આવ્યા છીએ. કારણો ઘણા જણાવવામાં આવે છે જેવા કે મૂળભૂત બાંધકામો, વિકાસની મોટી યોજનાઓ જેવી કે ડેમો, ખાણ અને બંદરોનું નિર્માણ, શહેરોનું નવનિર્માણ અને વિસ્તાર, શહેરની સુંદરતા, રમત અને ઔધોગિક વિકાસ. મુખપૃષ્ટ ઉપર દેખાય છે શહેરોની સુંદર તસ્વીરો, પણ ઢંકાય જાય છે આ યોજનાઓના અમલીકરણ માટે લેવાયેલ ગરીબ લોકોના જીવનનો ભોગ. યોજના કોઈપણ હોય તે ઉભી થાય છે તે જગ્યા ઉપર વર્ષોથી વસવાટ કરતા સમાજના નીચલા વર્ગના લોકોને બળજબરી પૂર્વક દૂર કરી. યોગ્ય પુનઃવસનના અભાવે લોકોના આવાસ, આરોગ્ય, આજીવિકા અને બાળકોના ભણતરને ઘણી માઠી અસર પડે છે.

ગુજરાત સરકારે લોકોનું પુનઃવસન કર્યું છે અને અસરગ્રસ્ત પરિવારોને ઈ.ડબલ્યુ.એસ[૧] મકાનો ફાળવ્યા છે. આવા પરિવારોને ઈ.ડબલ્યુ.એસ મકાનો ફાળવી દેવા વ્યાજબી નિરાકરણ નથી જણાતો કારણકે સમુદાય પોતાના કાયમી આજીવિકાના સાધનો, બાળકોની શાળા,પાયાની સુવિધાઓ, સ્વાસ્થ્ય સુવિધાઓ વિગેરેથી કાયમી ધોરણે દૂર થઇ જાય છે. વધુમાં, એવો કોઈ આંકડો પણ ઉપલબ્ધ નથી કે જેથી જાણી શકાય કે આવા કેટલા કુટુંબો ઈ.ડબલ્યુ.એસ. મકાનોનો ઉપયોગ કરે છે.

કાયદો અને નીતિ તેનું કામ કરે છે પણ શહેરી વિસ્તારમાં ઝૂંપડપટ્ટી નિશ્ચિત સમય સુધી રહેવા માટેની બાંહેધરી ન ધરાવતી મહિલા આવાસ માટે સંઘર્ષ કરી રહી છે. આવાસની માલિકી ન હોવાથી ઘરેલું હિંસા સહન કર્યા કરે છે. રસ્તા પર રહેતા પરિવારની કિશોરીઓને પોતાના રોજીંદા કામો (જેમ કે ન્હાવું, જાજરૂ જવું, લોકોની ગંદી નજરથી બચાવ કરવો) માં ક્ષોભ અનુભવે છે.

[૧]ઇકોનોમિકલી વિકર સેક્શન

આવાસ ન હોવાની સાથે શહેરી વિસ્તારમાં વિકાસના નામે તેયાર કરવામાં આવેલ પ્રોજેકટોએ લોકોના ઝૂંપડાઓ પણ છીનવ્યા. વહીવટી તંત્ર દ્વારા કરવામાં આવતા બળજબરીપૂર્વક વિસ્થાપનમાં મહિલાઓ વધુ પડતો ભોગ બને છે, જેની જુજ પ્રમાણમાં નોંધ લેવામાં આવે છે.

બળજબરીપૂર્વક વિસ્થાપનની આ પ્રકિયામાં વિસ્થાપિતો પર થતી અસર અને માનવ અધિકાર ખાસ કરીને આવાસ અધિકારના હનન અને વિસ્થાપન દરમ્યાન અપનાવેલ પ્રક્રિયાને ધ્યાનમાં લઇ એચએલઆરએન (હાઉસિંગ એન્ડ લેન્ડ રાઈટ્સ નેટવર્ક), સમતા ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ અને સાથ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ દ્વારા સુરત શહેરના કોસાડ વિસ્તારમાં એક અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો.

અભ્યાસમાં માનવ અધિકારના અભિગમ સાથે આવાસની સ્થિતિ અને કોસાડ વિસ્તારમાં લોકોની રહેવાની પરિસ્થિતિ ખાસ કરીને વિવિધ પ્રાથમિક સુવિધા અને પૂરતા જરૂરિયાત મુજબના આવાસને ધ્યાનમાં લેવામાં આવેલ છે. અભ્યાસમાં વિસ્થાપન અને પુનઃવસનની પ્રકિયાને પણ ચકાસવામાં આવેલ છે. [૨]

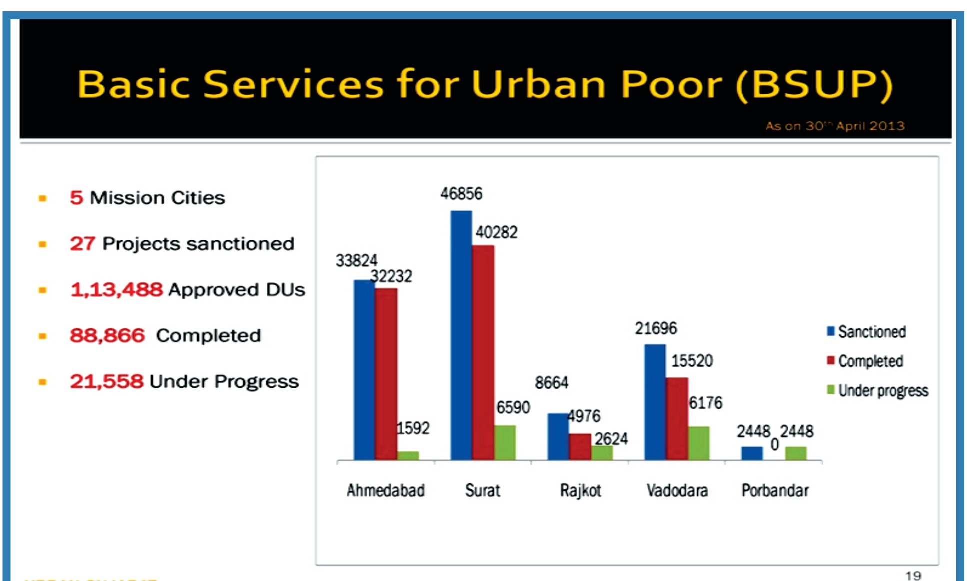

2. mhupa.gov.in/w_new/presentation_gujarat_state_27_05_2013.pdf

અભ્યાસના મુખ્ય હેતુઓ નીચે દર્શાવેલ છે :-

- કોસાડ વિસ્તારના રહેવાસીઓ દ્વારા બળજબરીપૂર્વક વિસ્થાપન અને પુનઃવસન કરવાની પ્રક્રિયા સમજવી અને તેનું વિશ્લેષણ કરવું.
- કોસાડ વિસ્તારના રહેવાસીઓની વર્તમાન પરિસ્થિતિનું મૂલ્યાંકન કરવું.
- પાયાની અને પુરતી સુવિધાવાળું આવાસ અધિકાર અને ખાસ કરીને માનવ અધિકારના ઉલ્લંઘનનું દસ્તાવેજીકરણ કરવું.
- કોસાડ વિસ્તારના રહેવાસીઓના આવાસની પરિસ્થિતિના સુધારણા માટે હિમાયત કરવી.

પ્રકરણ : ૨

અભ્યાસની પ્રક્રિયા અને પધ્ધતિ

આ અભ્યાસ સુરત શહેરના કોસાડ વિસ્તારમાં કરવામાં આવ્યો છે. વર્ષ ૨૦૧૦ બાદ કોસાડ વિસ્તારમાં સુરતના બહોળા પ્રમાણમાં પુનઃવસન કરવામાં આવ્યું છે. પુનઃવસન પૂર્વે સુરતમાં કેટલીક સામાજિક સંસ્થાઓ, સંગઠનો અને કર્મશીલોએ વિસ્થાપન અટકાવવા લડત આપેલી. આ લડતોમાં કેટલાક અંશે લોકોને સફળતા મળી તો ક્યાંક નિરાશ પણ થયા. વિસ્થાપન બાદ પણ પુનઃવસનની વિસ્તારમાં લોકોની પાયાની સુવિધા અને તેમના આવાસ અધિકાર માટે સતત પ્રયત્નો થઇ રહ્યા છે. સ્થાનિક સ્તરે ઉભા થયેલ આ આંદોલન અને પ્રયત્નોની ઓળખ ઉભી કરવા અને તેમના કામને સંશોધનના માધ્યમથી વેગ મળે તે હેતુથી સ્થાનિક સંસ્થાઓ સમતા ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ અને સાથ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ દ્વારા આ અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે.

અભ્યાસ પૂર્વેની તૈયારી

આ અભ્યાસ એચએલઆરએન[3] દ્વારા ભારતના બીજા ત્રણ રાજ્યોમાં કરવામાં આવેલ છે. કોસાડ વિસ્તારમાં આ અભ્યાસ શરુ કરતા પહેલા સમતા ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ સાથે અભ્યાસ વિશેની બેઠક કરવામાં આવી અને સુરતમાં આવાસ અધિકારનો ઈતિહાસ અને હાલની પરિસ્થિતિ વિશેની સમજણ વિકસાવવામાં આવી. કોસાડ વિસ્તારમાં થયેલ પુનઃવસનના બહોળા પરીપેક્ષને સમજવા સુરત શહેર અને ગુજરાત રાજ્યનું રાજકીય વાતાવરણ અને સ્થાનિક આર્થિક-સામાજિક પરીબળોનો અભ્યાસ ખુબ જરૂરી હતો. જેના માટે સંશોધકે સ્થાનિક કાર્યકર્તાઓ, સંગઠનો, સંસ્થાઓ અને કર્મશીલો સાથે સંવાદ કરેલ. ઉપરાંત ધરાસ્તરની પરિસ્થિતિનો તાગ મેળવવા માટે વિસ્તારની મુલાકાત અને લોકો સાથે ચર્ચાનો દોર પણ શરુ કર્યો.

અગાઉ જણાવ્યા મુજબ એચએલઆરએન દ્વારા આ અભ્યાસ અન્ય રાજ્યોમાં પણ કરવામાં આવ્યો છે. જેના અંતર્ગત એક પ્રશ્નાવલી[૪] તૈયાર કરવામાં આવેલ. આ પ્રશ્નાવલીનો ઉપયોગ આ અભ્યાસમાં પણ કરવામાં આવેલ છે. પ્રશ્નાવલીમાં આંતરરાષ્ટ્રીય આવાસ અધિકાર, સયુંકત રાષ્ટ્રના મૂળ સિદ્ધાંત અને દિશાનિર્દેશ માનવ અધિકાર, સયુંકત રાષ્ટ્રના સામાન્ય ટિપ્પણીઓની ફ્રેમવર્કથી માંડી રાષ્ટ્રીય સ્તરની આવાસ અધિકાર અંગેની કાયદાકીય જોગવાઈના મુખ્ય મુદ્દાઓ આવરી લેવામાં આવેલ છે. જેમાં ખાસ કરીને સયુંકત રાષ્ટ્રના આર્થિક, સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક સમિતિના સામાન્ય ટિપ્પણી-૪ માં પુરતી સુવિધાવાળા આવાસ પર ખાસ ભાર મુકવામાં આવ્યો છે.

૩. એચએલઆરએન - હાઉસીંગ એન્ડ લેન્ડ રાઈટ્સ નેટવર્ક

૪. પ્રશ્નાવલી માટે જુઓ બિડાણ ૧

પુરતી સુવિધાવાળા આવાસ એટલે[૫]

- જમીન વપરાશ માટે સમયગાળાની કાનૂની સુરક્ષા
- સેવાઓની ઉપલબ્ધતા
- પોસાય તેવું
- પહોંચ
- વસવાટ માટેની યોગ્યતા
- યોગ્ય સ્થાન
- સાંસ્કૃતિક અનુકૂળતા

આ પ્રશ્નાવલી દ્વારા સંસોધન ટીમે સંસોધનની પ્રક્રિયા આગળ વધારી.

[૫] General Comment 4, 'The right to adequate housing,' of the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights, 1991. Available at: http://www.refworld.org/docid/47a7079a1.html

પધ્ધતિ

રેન્ડમ નમૂના (રેન્ડમ સેમ્પલીંગ) પધ્ધતિનો ઉપયોગ આ અભ્યાસમાં કરવામાં આવ્યો છે. કુલ ૨૦૦ જેટલા ઉત્તરદાતાઓનો સંપર્ક કરી પ્રશ્નાવલી મુજબની માહિતી એકત્રિત કરવામાં આવી છે. ઉપરાંત સમુદાય સાથે ફોકસ ગ્રુપ ડિસ્કસન અને કેસ સ્ટડી માટે ઇન્ટરવ્યૂ કરવામાં આવેલ છે. અભ્યાસના સંશોધન વિસ્તારમાં જુદીજુદી ઝૂંપડપટ્ટીમાંથી વિસ્થાપિત થયેલ લોકો રહે છે. આથી સંશોધન ટીમે સુરતમાં સુરત મહાનગરપાલિકા દ્વારા જુદા જુદા વિસ્તારો, સમય અને અલગ-અલગ પ્રોજેક્ટો હેઠળ વિસ્થાપિત થયેલ રહેવાસીઓનો અભ્યાસમાં સમાવેશ થાય તેવા અથાગ પ્રયત્નો કરેલ છે.

ઉત્તરદાતાઓ વર્ષ ૨૦૧૦માં જુદી-જુદી ઝૂંપડપટ્ટીઓમાંથી વિસ્થાપિત થયેલ છે. જેમાં બાપુનગર, ઇકબાલનગર, સુભાષનગર, જલારામનગર, જોશીનગર વિસ્તારમાંથી વિસ્થાપિતોનો સમાવેશ થાય છે.

પ્રશ્નાવલી ભરવા માટે સમુદાયમાં કુટુંબોનું ડોર–ટુ-ડોર સર્વે હાથ ધરવામાં આવેલ. આ પ્રશ્નાવલીમાં મળેલ માહિતીના એકત્રીકરણ અને વિશ્લેષણ કરવા માટે **SPSS** સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ છે.

સંશોધન ટીમના સભ્યોએ પુનઃવસન અને પુનઃવસન બાદ વિસ્થાપિતોની પરિસ્થિતિ સમજવા અને તેનું દસ્તાવેજીકરણ કરવા માટે સ્થાનિક સરકારી સુવિધાઓની મુલાકાત પણ કરેલ. પુરૂષો, સ્ત્રીઓ, યુવાનો અને બાળકો સાથે જૂથ ચર્ચાઓ હાથ ધરવામાં આવી હતી. આ અભ્યાસમાં ટીમ દ્વારા વિસ્તારના ચૂંટાયેલા પ્રતિનિધિઓ મુલાકાત કરેલ અને અભ્યાસ દરમ્યાન કરેલ અવલોકનો રજૂ કરવામાં આવે છે.

પ્રકરણ : 3

અભ્યાસનું વિશ્લેષણ

સુરત શહેર તાપી નદીના કિનારે વસેલ શહેર છે. સુરત ગુજરાતની આર્થિક રાજધાની છે. સુરત દેશ માટે પણ મહત્વનું શહેર ગણાય છે. શહેરીકરણ ઔધોગિક વિકાસના કારણે રોજી રોટી માટે સુરત આવનારની સંખ્યા ૮૦% સ્થાનિક આદિવાસી પછાતવર્ગો દલિત સભ્યો આવે છે. ઔધોગિક વિકાસ નાના ઉધૌગોના વિકાસના કારણે રાજ્ય અને રાજ્ય બહારના મજુરો વધવાતા ઝૂંપડપટ્ટીનો વિકાસ થયો છે. સુરતમાં કુલ ૩૧૨ ઝૂંપડપટ્ટીઓ હતી.[૬] અહીં આવનારામાં મહારાષ્ટ્ર, ઉત્તર પ્રદેશ, ઓરિસ્સા, બિહાર, મધ્યપ્રદેશ, આંધ્રપ્રદેશ, ઝારખંડના સ્થળાંતરિત લોકો વસવાટ કરે છે. સુરતની ઝૂંપડપટ્ટીઓ મીની ભારત ગણાય છે. સૌરાષ્ટ્ર, ગોધરા, પંચમહાલ, ઉચ્છલ નિઝર, બારડોલી, વલસાડ આજુબાજુના ગામડામાંથી સુરત સ્થળાંતર કરી લોકો સુરતમાં વસવાટ કરે છે. ૨૦૦૬ માં સુરત શહેરમાં ૧૯.૨૪% લોકો ઝૂંપડપટ્ટીમાં વસવાટ કરતા હતા.

સુરત મહાનગર પાલિકા દ્વારા શહેરમાં વસવાટ કરતા લોકોને પ્રાથમિક સુવિધાઓ આપવાના પ્રયત્નો કરે છે. પીવાનું પાણી, ગટર લાઈનની સફાઈ, દવાનો છંટકાવ, સ્ટ્રીટ લાઈટ, ગલીઓ પાકી બનાવવી આ કાર્ય સુરત મહાનગર પાલિકા દ્વારા સ્લમ વિસ્તારને પ્રાથમિક સુવિધા પૂરી પાડવાનું કાર્ય કરે છે. સુરત મહાનગર પાલિકાના રીપોર્ટ પ્રમાણે ૭૦ થી ૮૦ % સુવિધાઓ સ્લમ વિસ્તારને પ્રાપ્ત છે. પરંતુ દેખીતી રીતે ઘણાં સ્લમ વિસ્તારોમાં ચોખ્ખું પીવાનું પાણી, કચરાની સફાઈ, ગટરની સફાઈ, શૌચાલયની વ્યવસ્થા અને સફાઈ પ્રાપ્ત નથી. બીજી તરફ કહેવાતા આંધળી દોડમાં સુરત મહાનગર પાલિકા દ્વારા સુરતને ઝૂંપડપટ્ટી મુક્ત શહેર બનાવવા માટે ઝૂંપડપટ્ટીઓ તોડી શહેરી ગરીબોને શહેરની બહાર ખસેડી દેવામાં આવ્યા. વર્ષ ૨૦૧૪ માં સુરતમાં ફક્ત ૯% ઝૂંપડપટ્ટી રહી છે તેવો સુરત મહાનગરપાલિકાએ દાવો કર્યો છે.[૭]

[૬] સુરત સીટી ડેવલપમેન્ટ પ્લાન ૨૦૦૬-૨૦૧૨

[૭] ૮/ ૧/ ૨૦૧૪ ગુજરાત સમાચાર – સુરત આવૃત્તિ

સમયાંતરે સુરત શહેરની સીમાઓમાં વધારો થયો અને આસપાસના નાના નાના ગામડાંઓનો સમાવેશ સુરત મહાનગરપાલિકામાં થયો. સુરતનો કોસાડ વિસ્તાર તેનું એક ઉદાહરણ છે. કોસાડ ગામ સુરત મહાનગરપાલિકાની હદમાં સમાવેશ થયા પહેલા ગ્રામ પંચાયત તરીકે કાર્યરત હતું. સુરત મુખ્ય શહેરથી કોસાડ ૧૫-૨૦ કિમીના અંતરે આવેલ છે. મહાનગરપાલિકાની હદમાં સમાવેશ થયા બાદ અહી શહેરી ગરીબોને માટે ૧૯૪૨૪ જેટલા મકાનો બાંધવામાં આવ્યાં છે.[૮]

ચાર્ટ : ૧

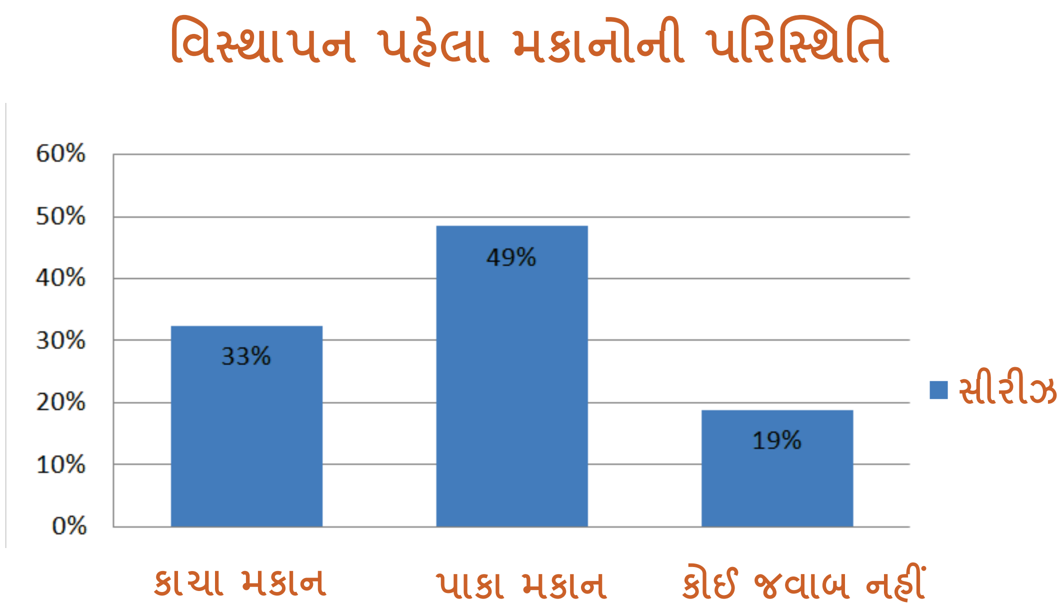

સર્વે દર્શાવે છે કે કોસાડમાં વિસ્થાપિત થયા પહેલા ૪૯% લોકો પાકા મકાનમાં રહેતા હતા જયારે 33% લોકો કાચાં મકાનોમાં રહેતા હતાં. ૧૯ % લોકો એ સર્વે દરમ્યાન કોઈ પ્રકારનો જવાબ આપ્યો નહિ.

[૮] http://jnnurmmis.nic.in/jnnurm_hupa/jnnurm/Jnnurm_Ray_AHP_Progress_Report/City-wise_BSUP.pdf

ચાર્ટ : ૨

વિસ્થાપન પછી કામની જગ્યાનું અંતર

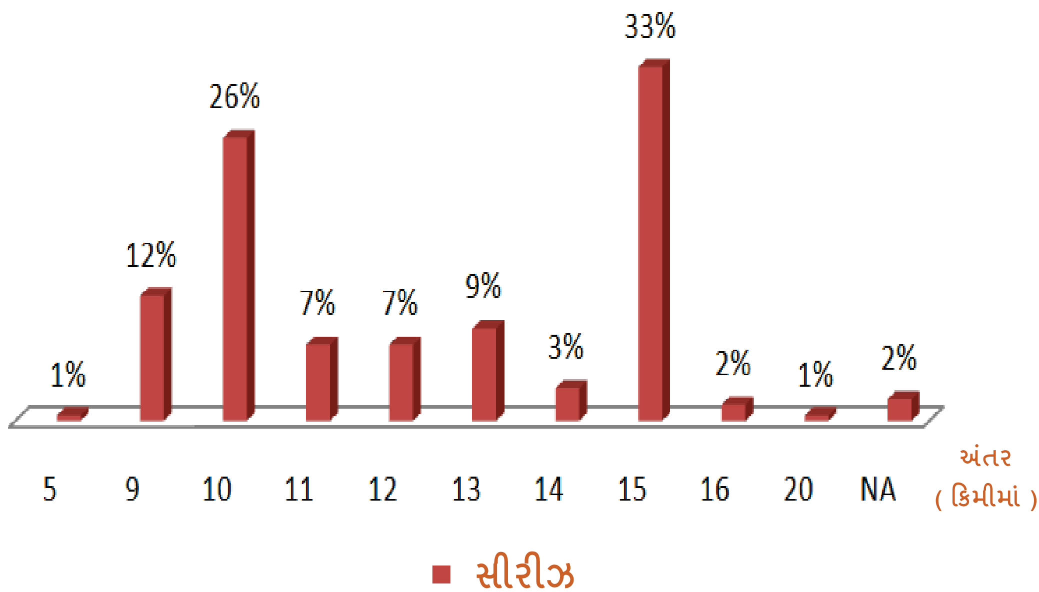

ઉપરોક્ત ચાર્ટમાં દર્શાવ્યા મુજબ વિસ્થાપન બાદ ૩૩% લોકોની આજીવિકા એટલે કે કામના સ્થળથી વિસ્થાપન સાઈટનું અંતર ૧૫ કિમી થી વધારે થયું છે. જયારે ૨૬% લોકોની આજીવિકા એટલે કે કામના સ્થળથી વિસ્થાપન સાઈટનું અંતર ૧૦ કિમીથી વધારે થયું. ફક્ત ૧% લોકો ને જ ૫ કિમીની અંતરે કામ મળ્યું છે.

ચાર્ટ : ૩

વિસ્થાપન પહેલા નવી સાઈટ વિશેની માહિતી

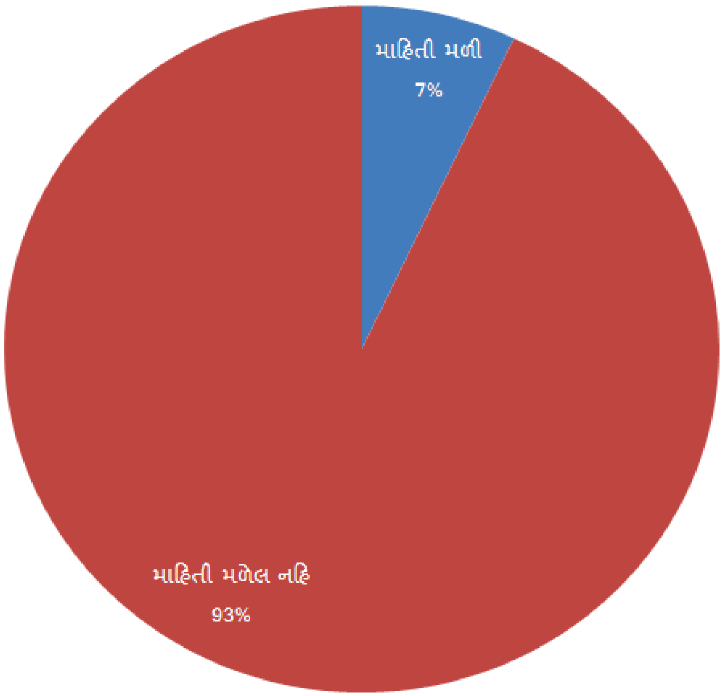

વિસ્થાપન પહેલા લોકોને રહેઠાણની નવી સાઈટ વિશેની માહિતી મળેલ કે કેમ તેવો એક પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો. ૭% લોકોએ જવાબ આપ્યો કે હા તેમને નવી સાઈટ વિશેની માહિતી મળી હતી જયારે ૯૩% લોકોએ જણાવ્યું કે તેમણે નવી સાઈટ વિશેની કોઈ માહિતી મળેલ નહી.

ચાર્ટ : ૪

પુનઃવસન પહેલા સહભાગિતા લેવામાં આવેલ

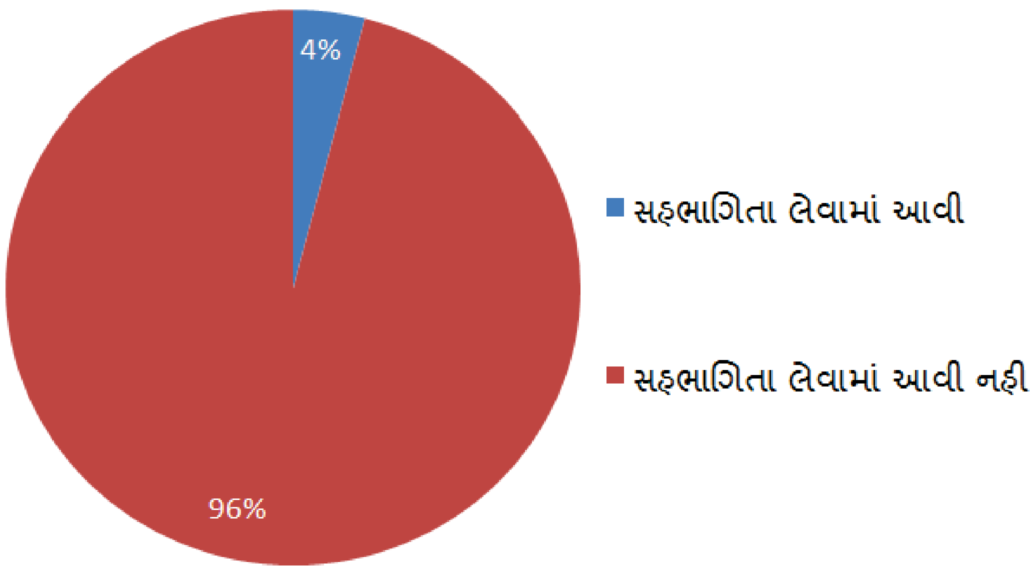

પુનઃવસન પહેલા લોકો સાથે વિચારવિમર્શ કે સહભાગિતા લેવામાં આવેલ કે નહિ તે જાણવા માટે લોકોને પૂછવામાં આવ્યું ત્યારે ફક્ત ૪% લોકોએ જણાવ્યું કે તેઓ સાથે વિચારવિમર્શ કરવામાં આવેલ અને ૯૬% લોકોએ જણાવ્યું કે તેમની સાથે વિચારવિમર્શ કે સહભાગીતાની કોઈ જ પ્રક્રિયા કરવામાં આવી નથી.

જૂથ ચર્ચામાંથી મળતી માહિતી

સંયુક્ત રાષ્ટ્રના મૂળભૂત સિધ્ધાંતો અને માર્ગદર્શિકા [9]	કોસાડમાં અમલીકરણ ત્રુટીઓ
સત્તાધિકારીઓ દ્વારા વિસ્થાપન પહેલા જમીનના રેકોર્ડ, વ્યાપક પુન:વસનની યોજનાઓ સહિતની માહિતીનું અસરકારક પ્રચાર પ્રસાર કરવો. (ફકરો ૩૭)	લોકો સાથેની ચર્ચામાંથી જાણવા મળ્યું કે પુન:વસન પહેલા લોકોને કોઈજ પ્રકારની માહિતી ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી ન હતી. આ ઉપરાંત પુન:વસનની કોઈ જ પ્રકારની માહિતી પણ લોકોને પૂરી પાડવામાં આવી ન હતી.
જાહેર સમીક્ષા માટે પુરતો સમય આપવો. પ્રસ્તાવિત યોજના અને વિકલ્પો અંગેની માહિતી લોકો સાથે વહેંચવી અને તેના પર જાહેર સુનવણી કરવી. (ફકરો ૩૭)	સુરત મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા લોકોને જાહેર સમીક્ષા કે જાહેર સુનાવણીની તક આપવામાં આવી ન હતી.
આયોજન પ્રક્રિયાઓના તમામ તબક્કે મહિલાઓની સમાન ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવી. (ફકરો ૩૯)	અંતરરાષ્ટ્રીય માર્ગદર્શિકામાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ કરવામાં આવેલ છે કે પુન:વસનના દરેક તબક્કે લોકોની ભાગીદારી સુનિશ્ચિત કરવી. બહેનો સાથેની ચર્ચામાં જાણવા મળ્યું કે પુન:વસનની પ્રક્રિયામાં તેમની સાથે કોઈ જ પ્રકારની સહભાગીતા નિભાવવામાં આવી ન હતી.
સક્ષમ સત્તાધિકારીઓએ ખાતરી કરવી કે વિસ્થાપન બાદ તરત જ વિસ્થાપિત લોકો માટે પીવાના પાણી, ખોરાક, સેનીટેશન, રહેવાની વ્યવસ્થા, આજીવિકાના સ્રોત, આરોગ્યની સુવિધાઓ, બાળકો માટે શિક્ષણની સુવિધા ઉપલબ્ધ હોઈ. (ફકરો ૫૨)	સુરત મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન દ્વારા લોકોને ઘરો તો મળ્યા પણ પાયાની દરેક જરૂરિયાતથી વંચિત રહેલા. શરૂઆતમાં લોકોને પીવાના પાણીની ઘણી સમસ્યાઓ હતી. પાણી માટે લોકોને દૂર દૂર જવું પડતું હતું. જે ટેન્કર આવતું હતું તેમાં પણ મારા મારી થતી હતી અને પાણી ગંદુ આવતું હતું. તેને કારણે વિસ્તારમાં રોગચાળો ફેલાતો હતો હાલ પાણી આવે છે. ત્રીજા માળ વાળા લોકોને પીવાના પાણીની મુશ્કેલી સર્જાય છે. વર્ષ ૨૦૧૦ માં જુદાજુદા ઝૂંપડપટ્ટી વિસ્તારમાંથી લોકોનું કોસાડ માં પુન:વસન કરવામાં આવેલ. પુન:વસન પછી ૨૦૧૩-૧૪ માં ૪ સરકાર માન્ય રાશન દુકાન મંજુર કરવામાં આવેલ છે. ત્રણ વર્ષ લોકો મૂળ ઠેકાણે રહેતા હતા ત્યાંથી આવવા જવાના ભાડાના પૈસા ખર્ચી ને રાશન લાવવું પડતું હતું. હાલ પણ જે દુકાનો ખોલવામાં આવી છે તે સમયસર ખુલતી નથી. પુરતું રાશન મળતું નથી. જેઓના મૂળ જગ્યાઓના બી.પી.એલ. કાર્ડ [૧૦] હતા તે હાલ એ.પી.એલ.કાર્ડમાં [૧૧] રૂપાંતરિત થયા છે. **આરોગ્ય કેન્દ્ર** સરકારી ધારાધોરણ મુજબ એક લાખ વસ્તીએ એક પ્રસુતિ ગૃહ ફાળવવાની જોગવાઈ છે. કોસાડમાં એક લાખથી વધુ વસ્તી હોવા છતાં આરોગ્ય કેન્દ્ર આપવામાં આવેલ છે પરંતુ તેમાં પ્રસુતિ ગૃહની વ્યવસ્થા નથી. ૧૯૦૦૦ હજાર કુટુંબોના બહેનોએ પ્રસુતિ માટે ૧૫-૨૦ કી.મી. દૂર રાંદેળ મેટરનીટી હોમ, વૈશાલી મેટરનીટી ખાન બઝાર, સ્મીમેર હોસ્પિટલ સહારા દરવાજા, સિવિલ હોસ્પિટલ મજુર ગેટ આવવું પડે છે. ઘણી વખત પ્રસુતિ વાહનમાં અથવા ધરે જ થઇ જાય છે.
સમુદાયોને પુન:વસનની તારીખ પહેલાં ઓછામાં ઓછા ૯૦ દિવસ પહેલા નોટિસ આપવી. (ફકરો 56 (જ))	લોકોને પુન:વસન પહેલા નિયમ મુજબ નોટીસ આપવામાં આવી ન હતી.

9 http://www.ohchr.org/Documents/Isssuse/Housing/Guidelines_en.pdf

૧૦ બી.પી.એલ. - ગરીબીરેખા હેઠળ જીવતા કુટુંબો

૧૧ એ.પી.એલ. - ગરીબીરેખા ઉપર જીવતા કુટુંબો

કેસ સ્ટડી

૧. મુમતાઝબેન શેખ

મુમતાઝબેન શેખ હાલ કોસાડ જવાહરલાલ નહેરુ નવીનીકરણ યોજના અંતર્ગત આપવામાં આવેલ **EWS** આવાસ **H**૫માં રહે છે. વિસ્થાપન પહેલા તેઓ બોમ્બે માર્કેટની સામે મફતનગરમાં રહેતા રહેતા હતા. તેમના ઘરમાં કુલ ૭ સભ્યો રહે છે. તેઓ સદી પર સ્ટોન લગાવાનું કામ કરે છે. તેમનો પુત્ર સુરત મહાનગર પાલિકામાં કોન્ટ્રાક પર કામ કરે છે. સુરત મ્યુ. કોર્પો. દ્વારા મફતનગર બોમ્બે માર્કેટ પાસે આરોગ્ય કેન્દ્ર બનવાનું હતું જેથી ત્યાં રહેતા ૨૩૦૦ જેટલા ઝૂંપડાઓનું ડીમોલેશન ૨૦૧૦માં કરવામાં આવ્યું હતું. લોકોને ધાક-ધમકી દ્વારા બળજબરીપૂર્વક ફોર્મ ભરાવી શહેરથી ૨૦-૨૫ કિમી દૂર કોસાડ આવાસમાં વસાવવામાં આવ્યા. મફતનગરનાં રહેવાસી દ્વારા હાઈકોર્ટમાં જાહેરહિત યાચિકા-૧૬૧/ ૨૦૧૧માં કરવામાં આવી હતી. ગુજરાત હાઇકોર્ટ દ્વારા સુરત મ્યુ. કોર્પો. આદેશ ફરવામાં આવેલ હતો કે સ્થાનિક લોકોને નુકશાન ન પહોંચે અને લોકોને સાંભળ્યા વિના ખસેડવા નહી. છતાં સુરત મ્યુ. કોર્પો. દ્વારા હાઇકોર્ટના આદેશનું અનાદર કરી ૨૩-૦૨-૧૨નાં રોજ મફતનગરમાં રહેતા લોકોના મકાનોનું ડીમોલેશન કર્યું. ઉપરાંત સ્થાનિક લીડરો પર ખોટા કેસો નાખી તેઓને કોસાડ આવાસમાં **H**૫માં વસાવવામાં આવેલા છે. આવાસમાં રહેતા લોકોનું અને મુમતાઝબહેનનું કહેવું છે કે ૨૩વર્ષ પહેલા એસ.એમ.સી.[૧૨]દ્વારા મફતનગરમાં આરોગ્ય કેન્દ્રનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. આજ દિન સુધી ત્યાં આરોગ્ય કેન્દ્ર બનાવવામાં આવ્યું નથી. તે જગ્યાની અતિઆવશ્યકતા ન હોવા છતાં લોકોને ઉતાવળા પગલાં વિસ્થાપિત કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત જવાહરલાલ નહેરુ નવીનીકરણ યોજનામાં લોકોને વૈકલ્પિક આવાસ ૨ કિમી અંદર આપવાનું હોવા છતાં ૨૦-૨૫ કિમી દૂર ખસેડવામાં આવ્યા છે જેથી લોકોનું જીવન ખોરવાયું છે. લોકોને અનેક સમસ્યાનો સામનો કરવો પડે છે. જેમકે, રોજગારીની મુખ્ય સમસ્યા ઉપરાંત બાળકોનું ભણતર, સ્વચ્છતા, અસામાજિક તત્વોનો ત્રાસ, આરોગ્યની વ્યવસ્થિત સુવિધા વગેરે

[૧૨] એસએમસી - સુરત મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન

અનેક સમસ્યાઓ હાલ કોસાડમાં છે. તેઓને રોજગારી માટે સુરત શહેરમાં જવું પડે છે. તેઓની આવકનો અડધો ભાગ ભાડામાં નીકળી જઈ છે. જેના કારણે ત્યાં રહેતા લોકો પોતાનો અને પોતાના પરિવારનો આર્થિક સામાજિક વિકાસ કરી શકતા નથી.

મુમતાઝબહેનનું કહેવું છે કે કોસાડ આવાસમાં આવવા પહેલા તેમને રૂ.૩૫૦૦/- ભરવામાં આવ્યા હતા. ઉપરાંત દર મહીને રૂ.૪૦૦/- હપ્તા ભરવાના આવે છે, લાઈટબીલ દર મહીને રૂ.૨૫૦૦ - ૩૦૦૦ /- આવે છે. તેમજ હજુ સુધી તેમનું મકાન એમના પોતાના નામ પર કરવામાં આવ્યું નથી અને ૧૦વર્ષ સુધી આ હપ્તો ભરવામાં ન આવે આવે ત્યાં સુધી આ મકાન પોતાના નામ પર થઈ શકે નહી. હપ્તો ન ભરે તો આ મકાન જપ્ત કરી દેવામાં આવશે તેમ એસએમસી એ જણાવેલ છે. ઉપરાંત તેમને યોગ્ય ઘર આપવામાં આવ્યા ન હતા તેમને (પોતાના ખર્ચે)રૂ.૫૦,૦૦૦ /- ની લોન લઇ આવાસમાં ફાળવેલ ઘરને વ્યવસ્થિત કરાવ્યું છે.

૨. શીતલબહેન દીપકભાઈ પાટીલ

શીતલબહેન પાટીલ હાલ કોસાડ જવાહરલાલ નહેરુ નવીનીકરણ યોજના અંતર્ગત આપવામાં આવેલ **EWS** આવાસ **H**રમાં રહે છે. તેઓ પહેલા ડભોલીગામ ભવાનીનગર રહેતા હતા. તેઓના પરિવારમાં કુલ ૭ સભ્યો છે. તેઓના પતિ હીરાના કારખાનામાં કામ કરે છે અને શીતબહેન હાલ દરજીકામ કરી રહ્યા છે. તેઓ ડભોલીગામ ભવાનીનગર રહેતા હતા ત્યાં શહેરી વિકાસના અર્થે ઓવરબ્રીજ બનાવવાનો હોવાથી ત્યાં રહેતા ૮૦ જેટલા ઘરોને ડીમોલેશન માટે સુરત મ્યુ. કોર્પો દ્વારા નોટીસ આપવામાં આવી હતી અને તેમના ઘરોનું ડીમોલેશન કરવામાં આવ્યું હતું. તેમાં ૪૦ ઘરના લોકો હજુ પણ ત્યાંજ (ડભોલીગામ ભવાનીનગર) કાચા મકાનો બાંધી રહે છે. આ ડીમોલેશનમાં તેમના ઘરનું પણ ડીમોલેશન થયું હતું અને તેમને **EWS** આવાસ કોસાડમાં પુનઃવસન માટે સ્થળાંતરીત થવું પડ્યું છે. લોકો ઘરમાં હતા તો પણ તેઓના ઘરોનું ડીમોલેશન કરવામાં આવ્યું હતું. લોકો દ્વારા --

ગુજરાત હાઇકોર્ટમાં સુરત મ્યુ. કોર્પો. પર કેસ ચાલે છે. તેઓ પહેલા વસવાટ કરતા હતા ત્યાં પાપડ બનાવવાનું કામ અને દરજીકામ કરતા હતા. એમાંથી તેમને મહીને રૂ.૫૦૦૦ થી ૭૦૦૦/- મળી રહેતા હતા. હાલ કોસાડ આવાસમાં પાપડ બનાવવા માટેનું કામ મળતું નથી અને દરજી કામ નહિવત્ પ્રમાણમાં મળે છે જેથી તેમની આવકમાં ઘટાડો થયો છે.

કોસાડમાં ફાળવેલ આવાસ માટે દર મહીને રૂ.૪૦૦/- હપ્તા ભરવાના હતા પરંતુ આર્થિક પરિસ્થિતિ સારી ન હોવાને કારણે આ હપ્તાની રકમ ભરી શક્યા નહી. તેથી આ રકમ ભેગી થઈ વ્યાજ સાથે કુલ રૂ.૧૯૦૦૦/- ભરવાના આવ્યા હતા. જો આ હપ્તાની રકમ ૭ દિવસમાં ભરવામાં ન આવે તો ઘરને સીલ મારવા માટેની નોટીસ આપવામાં આવી હતી. આ બાબતે તેમને સુરત મ્યુ. કોર્પો., ડેપ્યુટી મેયર, કમિશનર, કોર્પોરેટરને રજૂઆત કરી હોવા છતાં હજુ સુધી કોઈ જવાબ મળ્યો નથી. સાથ સંસ્થાના 'આવાસ અધિકાર' કાર્યક્રમનાં કાર્યકરોની મદદથી કતારગામ ઝોનમાં આર્થિક પરિસ્થિતિ નબળી હોવાથી હપ્તાની રકમ એક સાથે નહી પણ હપ્તેથી ભરવા માટેની એક અરજી અને રૂબરૂ મુલાકાત કરી વાતચીત કરી હતી. વાતચીતથી હપ્તાની ભેગી થયેલ રકમ સગવડ થયા અનુસાર ભરવા માટે મંજુર મળી છે.

કોસાડમાં જે આવાસ આપેલું છે તે કુટુંબની સરખામણીમાં ઘણું નાનું છે. તેમાં એકદમ નિમ્ન પ્રકારનાં કાચનો ઉપયોગ કરી બારી અને અન્ય વસ્તુઓ બનાવામાં આવી હતી. સ્વખર્ચે ઘરનું રીપેર કામ કરાવ્યું છે. ઉપરાંત બાળકો માટે રમતનું મેદાન તેમજ શાળાઓ વ્યવસ્થિત નથી. જેથી બાળકોના ભણતરનો પ્રશ્ન ઉદભવે છે. ઉપરાંત માધ્યમિક શાળા અને કોલેજની સુવિધા નથી જેથી ઉચ્ચ શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરવા માટે સુરત જવું પડે છે.

3. રામ બચ્ચન નીસાદ (સુભાષનગર)

રામબચ્ચન નીસાદ હાલ કોસાડ આવાસ Hરમાં રહે છે. તેમની પત્નીનું નામ ઈરાવતીબહેન છે. તેમને એક પુત્ર અને એક પુત્રી છે. જે અભ્યાસ કરે છે. તેઓ મૂળ ઉતર પ્રદેશના વતની છે. 30 વર્ષ પહેલા રોજગારી મેળવવા અર્થે સુરત આવ્યા હતા. રંગારી કામ કરે છે. ઉપરાંત તેઓ સામાજિક કાર્યકર છે અને 'ઇક્લવ્ય' નામનું સેવા મંડળ ચલાવે છે. સુભાષનગર પાસે તેમનું પાકું મકાન હતું. ભવિષ્યમાં તેઓ ત્યાંજ વસવાટ કરતા તો મકાન ઉપર બીજો માળ બનાવી પોતાના બાળકો માટે સારું રહેઠાણ તૈયાર કરવાનો તેમનો વિચાર હતો. તેમજ સુભાષનગરથી કડીયાનાકું, ત્રણ રસ્તા પાલનપુર પાટિયા, ઘોડદોર રોડ રંગનું કામ સરળતાથી મળી રહેતું હતું. બાળકોના અભ્યાસ માટે પણ શાળા નજીક હતી.જયારે કોસાડમાં માધ્યમિક શિક્ષણ મેળવવા માટે સુરત જવું પડે છે. ઉપરાંત તેઓના બી.પી.એલ.કાર્ડ હતા કોસાડમાં આવ્યા બાદ તેમને એ.પી.એલ. કાર્ડ આપવામાં આવ્યું. જેથી રાશન માટેના પ્રશ્નો સર્જાયા હતા.

રામબચ્ચન નિસાદનો મુખ્ય વ્યવસાય રંગારી કામ કરવાનો છે. તેના માટે તેઓએ ત્રણ રસ્તા, નાકા પાસે ઉભા રહેવું પડે છે. કોસાડમાં તેમને ક્યારેક કામ મળે છે તો ક્યારેક નથી મળતું. તેઓ સુભાષ નગરમાં રહેતા હતા ત્યારે તેમણે સરળતાથી કામ મળી રહેતું હતું અને તેમની પત્ની પણ આજુ બાજુના વિસ્તારમાં ઘરકામ કરવા જતી હતી તેના લીધે ઘર સારી રીતે ચાલતું હતું. કોસાડ આવાસમાં આવ્યા પછી તેમને કામ માટે આવવા જવાનું ભાડું રૂ. ૧૦૦ /- થાય છે અને આકાશી રોજી હોવાથી કોઈ દિવસ કામ મળતું પણ નથી. તેના કારણે આર્થિક મુશ્કેલીઓ સર્જાઈ છે. દર મહીને રૂ. ૪૦૦/- ઘરનો હપ્તો, રૂ. ૧૦૦૦-૧૫૦૦/- લાઈટ બીલ અને રૂ. ૧૦૦/- મેન્ટેનન્સ આપવું પડે છે. પુરતી આજીવિકા મળતી નથી અને જાવક વધી ગઈ છે. તેથી તેઓ કોસાડનું ઘર ભાડે આપી ફરી સુભાષનગર ભાડેથી રહેવા ગયા છે. કારણકે કોસાડ ઘણું દુર હોવાથી આર્થિક રીતે પહોંચી વળતા નથી. જો કોસાડમાં રહેતો તેઓ ઘરનું ગુજરાન ચલાવી શકે નહી બાળકોને શિક્ષણથી વંચિત કરવાની પરિસ્થિતિ સર્જાશે. તેઓએ જણાવ્યું કે કોસાડ આવાસમાં ગયા બાદ તેમનો વિકાસ થવાને બદલે અધોગતિ થઈ છે તેમજ તેમના ઉપરાંત ત્યાં રહેતા અન્ય લોકો પણ ઘણી સમસ્યાથી ઘેરાયેલા છે અને પોતાનો સામાજિક, આર્થિક વિકાસ કરી શકતા નથી.

પ્રકરણ : ૪

કોસાડ EWS આવાસના અભ્યાસનું તારણ

સુરત મહાનગરપાલિકા દ્વારા જવાહરલાલ નહેરુ નવીનીકરણ યોજના અંતર્ગત ગુજરાત હાઉસિંગ બોર્ડ દ્વારા મધ્યમ ઇન્કમ ધરાવનાર લોકો માટે ઘર બનાવવા માટેની જમીન રાખવામાં આવી હતી. આ જમીન ડૂબ ક્ષેત્રમાં આવવાને કારણે ગુજરાત હાઉસિંગ બોર્ડ દ્વારા ત્યાં ઘણાં વર્ષોથી ઘર બાંધકામનું કોઈ આયોજન થયું હતું. કોઈપણ મધ્યમવર્ગી પરિવાર ડૂબક્ષેત્રમાં પોતાના પરિવારને વસાવા માંગે નહિ. તે માટે તે જગ્યા પડતર હતી. સુરત મહાનગરપાલિકાએ આ જગ્યા અને અન્ય ખેડૂતોની ખાનગી જગ્યા પર ૧૯૦૦૦ હજાર મકાન બનાવવાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. સુરત મહાનગરપાલિકાના ફલ્ડ મેપમાં લાલ કલરમાં દર્શાવવામાં આવેલ છે.

ઝૂંપડપટ્ટીઓ ખાલી કરાવતી વખતે (ફકરો ૪૫ – ૪૬)[૧૩]

૪૫. ઝૂંપડપટ્ટીઓ ખાલી કરાવવાની જગ્યા પર સરકારી અધિકારીઓ/પ્રજાના પ્રતિનિધિઓ અથવા તટસ્થ નિરીક્ષકોની હાજરી હોવી જરૂરી છે.

૪૬. એ ખાતરી કરવા માટે ઉઠાવવા કે મહિલાઓ સાથે જાતિ આધારિત ભેદભાવ તથા હિંસા ન થાય અને બાળકોના અધિકાર સુરક્ષિત રહે.

લોકોની ભાગીદારી લીધા સિવાય સુરત મહાનગરપાલિકા રાજ્ય સરકાર અને કેન્દ્ર સરકારની સહાયથી ૧૯૦૦૦ હજાર કુટુંબોને વિસ્થાપિત કરી સુરતના મધ્યમાંથી ૨૦- ૨૫ કિમી દૂર તેઓને કોસાડ ધકેલવા માટેનું આયોજન કરવામાં આવ્યું. આમાં લોકોની ભાગીદારી લેવામાં આવી નથી. લોકો સાથે ચર્ચા વિચારણા થઇ નથી. તેમની સાથે કામ કરતી સામાજિક સંસ્થાઓને પણ સામેલ કરવામાં આવી નથી. સુરત મહાનગરપાલિકા દ્વારા પોલીસતંત્ર, સ્થાનિક નેતાઓનો ડર બતાવી જોર જબર જસ્તીથી કોસાડ ખાતે વિસ્થાપિત કરવામાં આવેલ છે. આ વિસ્થાપનમાં ત્યાં રહેતા લોકોના રોજગાર ધંધાનો વિચાર કરવામાં આવેલ નથી. વિસ્તારમાં લોકો કિરાણાની દુકાન, શાકભાજીની દુકાન, ઈલેક્ટ્રીશિયનની દુકાનનો નાશ કરવામાં આવેલો છે. આ યોજનામાં પુન:વસનનો વિચાર કરવામાં આવ્યો નથી. આ યોજનામાં મહિલાઓ અને બાળકોની સુરક્ષાનો પણ વિચાર કરવામાં આવ્યો નથી.

[૧૩] http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Housing/Guidelines_en.pdf

શિક્ષણ

બાળકોના અધિકારોના રક્ષણ માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંઘના સૂચનો

૧. એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે બળજબરીપૂર્વક ઝૂંપડપટ્ટીઓ ખાલી કરાવ્યા બાદ તુરત જ રાહત અને પુનઃવસન અંતર્ગત બાળકોની શિક્ષા તથા સુરક્ષા જેવી સુવિધાઓ જોગવાઈઓ જરૂરથી સામેલ કરવામાં આવે.

૨. પુનઃવસનની જગ્યાના દાયરામાં શાળાઓ તથા બાળ સુરક્ષા કેન્દ્રોની સુવિધા કરવી જરૂરી છે.

કોસાડમાં જયારે વિસ્થાપન થયું ત્યારે ૧૨૦૦૦-૧૫૦૦૦ પરિવારોનું પુન:વસન કરવામાં આવ્યું. આ સમયે કોસાડમાં એક જ શાળા હતી અને ૨૦૦૦૦-૨૨૦૦૦ હજાર બાળકો શાળાથી વંચિત હતા. આજે જે શાળાઓ બનાવવામાં આવેલ છે તેમાં શિક્ષકોની ઘટ છે, શાળામાં રમત-ગમતના સાધનો અને મેદાનો નથી, શાળામાં લેબ અને લાઈબ્રેરીની વ્યવસ્થા નથી, શાળામાં મધ્યાહ્ન ભોજન કરવા માટે અને પ્રાર્થનામાં બેસવા માટે જગ્યા નથી, શાળામાં એક વર્ગમાં ૮૦ થી ૯૦ બાળકો બેસે છે, H૨ માં ઉર્દૂ શાળામાં પાણી ભરાઈ જાય છે, બાળકોને આવવા જવા માટે તકલીફ પડે છે, શાળામાં લાઈટની વ્યવસ્થા નથી, શાળામાં શૌચાલયમાં ગંદકી રહે છે, તેમજ કોસાડ વિસ્તારમાં બગીચા, ખુલ્લા મેદાનનું આયોજન કરવામાં આવ્યું નથી. કોસાડ ખાતે સંકલિત બાળવિકાસ યોજના અંતર્ગત ૩૯ આંગણવાડીઓ ચાલે છે. જયારે જન સંખ્યાને આધારે સરકારી ધારાધોરણ મુજબ ૧૦૦ આંગણવાડીની જરૂરિયાત છે.

૯ થી ૧૨ ધોરણના બાળકો માટે માધ્યમિક અને ઉચ્ચ માધ્યમિક શાળાની વ્યવસ્થા નથી અથવા આગળ ભણવું હોય તો કોલેજની વ્યવસ્થા નથી. મહિલા સુરક્ષા બાબતે માતા પિતાને ચિંતા સતાવે છે કે તેઓ કામ પરથી જયારે મોડા આવે ત્યારે તેમના બાળકોની સુરક્ષાની ચિંતા સતત રહે છે. યૌનશૌષણના ઘણાં કિસ્સાઓની પણ લોકોએ ચર્ચા કરી છે. સુરત મહાનગરપાલિકા દ્વારા બનાવવામાં આવેલ શાળા વિસ્તારથી દુર હોવાથી તેમજ શરુઆતમાં સુરક્ષા દીવાલ ન હોવાને કારણે લોકો બાળકીઓને શાળાએ ન મોકલતા હતા.

પાણી અને વીજળી

ગુજરાત ઇલેક્ટ્રિકસીટી બોર્ડ દ્વારા જે લાઈટના પોલ લગાડવામાં આવેલ છે તેના આજુબાજુ ફેન્સિંગ કરવામાં આવ્યું નથી. જેના કારણે રમતી વખતે બાળકોના અકસ્માતનો ભય રહે છે. સુરતમાં નેહરુનગર ખાતે કાપોદ્રા ટ્રાન્સફર્મર ફાટવાથી ચાર બાળકોના મુત્યુ થયા હતા ત્યારે એન.સી.પી.સી.આર.[૧૪] દ્વારા કલેકટર સુરત અને ઇલેક્ટ્રિક સીટી બોર્ડને ફેન્સિંગ કરવા આદેશ આપ્યો હોવા છતાં તેમનો અમલ કોસાડ ખાતે કરવામાં આવેલ નથી.

પુન:વસન સમયે વ્યક્તિગત મીટર ન હોવાને કારણે છ માસ અંધારામાં રહેવું પડ્યું. શરૂઆતમાં લોકોને પીવાના પાણીની ઘણી સમસ્યાઓ સર્જાઈ હતી. પાણી માટે લોકોને દૂર જવું પડ્યું હતું. જે ટેન્કર આવતું હતું તેમાં પણ મારા મારી થતી હતી. પાણી ગંદુ આવતું હતું. તેને કારણે વિસ્તારમાં રોગચાળો ફેલાતો હતો. હાલ પાણી આવે છે. ત્રીજા માળવાળા લોકોને પાણી પીવાની મુશ્કેલી સર્જાય છે.

[૧૪] એનસીપીસીઆર - નેશનલ કમિશન ફોર પ્રોટેક્શન ઓફ ચાઇલ્ડ રાઈટ્સ

અન્ન અધિકાર

વર્ષ ૨૦૧૦માં જુદાં જુદાં ઝૂંપડપટ્ટી વિસ્તારમાંથી લોકોનું કોસાડમાં પુનઃવસન કરવામાં આવેલ. પુનઃવસન બાદ ૨૦૧૩-૨૦૧૪ માં ૪ સરકાર માન્ય રાશન દુકાન મંજુર કરવામાં આવેલ છે. ત્રણ વર્ષ લોકો મૂળ ઠેકાણે રહેતા હતા ત્યાંથી આવવા જવાના ભાડાના પૈસા ખર્ચી રાશન લાવવું પડતું હતું. હાલ પણ જે દુકાનો ખોલવામાં આવી છે તે સમયસર ખુલતી નથી. રાશન મળતું નથી. જેઓના મૂળ જગ્યાઓના બી.પી.એલ.કાર્ડ હતા તે હાલમાં એ.પી.એલ.કાર્ડમાં રૂપાંતરિત થયા છે.

આરોગ્ય કેન્દ્ર

સરકારી ધારાધોરણ મુજબ એક લાખની વસ્તીએ એક પ્રસુતિ ગૃહ ફાળવવાની જોગવાઈ છે. કોસાડમાં એક લાખથી વધુ વસ્તી હોવા છતાં આરોગ્ય કેન્દ્ર આપવામાં આવેલ છે. પરંતુ તેમાં પ્રસુતિ ગૃહની વ્યવસ્થા નથી. ૧૯૦૦૦ હજાર કુટુંબના બહેનોએ પ્રસુતિ માટે ૧૫-૨૦ કિમી દૂર રાંદેર મેટરનીટી હોમ, વૈશાલી મેટરનીટી ખાન બજાર, સ્મીમેર હોસ્પિટલ સહારા દરવાજા, સિવિલ હોસ્પિટલ મજુરા ગેટ આવવું પડે છે. ઘણી વખત પ્રસુતિ વાહનમાં અથવા તો ઘરે જ થઇ જાય છે.

અસંગઠીત ક્ષેત્રનું વ્યવસાય

સુરત મહાનગરપાલિકા દ્વારા **H2** માં અલ્પ પ્રમાણમાં શોપિંગ સેન્ટર બનાવવામાં આવેલ છે. તે સેન્ટરને હજુ સુધી કાર્યરત કરવામાં આવ્યું નથી. સ્થાનિક બજાર માટે વ્યવસ્થા કરવામાં આવી નથી. લોકો નાના મોટા ધંધા રોડ પર કરે છે અથવા પોતાના ભોંયતળિયાના મકાનની બારીઓમાં નાની મોટી વસ્તુઓનું વેચાણ કરે છે. મટન,ચીકન,ઈંડા વગેરેના સ્ટોલ લગાડે છે. દુધનો ધંધો કરે છે. છતાં પણ આ ધંધાઓ ગેરકાયદેસર ગણવામાં આવે છે. ઘણી વખત સુરત મહાનગરપાલિકા દ્વારા આ ધંધાઓ બંધ કરાવવામાં આવે છે અથવા લારી ગલ્લાઓ ઉચકીને લઇ જવામાં આવે છે.

ધર્મ આધારિત વિભાજન

વિસ્થાપન પૂર્વે હિંદુ અને મુસ્લિમ લોકો મૂળ જગ્યા પર સાથે રહેતા હતા. પરંતુ કોસાડ આવાસમાં તે લોકોને જુદા પાડી અલગ અલગ જગ્યા પર વસાવવામાં આવેલા છે અને ધર્મ આધારિત વિભાજન કરવામાં આવ્યું છે. હિંદુ બહુમતી ધરાવતા વિસ્તારને હિન્દુસ્તાન અને મુસ્લિમ બહુમતી ધરાવતા વિસ્તારને પાકિસ્તાન જેવા નામ આપવામાં આવ્યા છે. મૂળ જગ્યા પર તેઓના ધાર્મિક સ્થળો હતા જેમ કે મંદિર, મસ્જીદ, દરગાહ, નાના મોટા દેવળો, સ્થાનિક દેવતાઓના ધાર્મિક સ્થાનો પુન:વસનમાં ધાર્મિક સ્થળ માટે જગ્યા ન ફાળવેલ હોવાથી સ્થાનિક નેતાઓના સહકારથી પોતાની રીતે મસ્જીદ, દરગાહ, મંદિર વિહાર વગેરે બનાવવામાં આવે છે. સુરત મહાનગરપાલિકા દ્વારા આ સ્થળો હટાવવા જવાને કારણે લોકોનો માર પણ ખાવો પડે છે. સુરત મહાનગરપાલિકા દ્વારા કોસાડમાં એક લાખની વસ્તી હોવા છતાં પુન:વસનમાં કોઈપણ સમાજ માટે સ્મશાન અને કબ્રસ્તાનની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી નથી.

સામાજિક સુરક્ષા

વિસ્થાપન પહેલા લોકોને તેમની જરૂરિયાત મુજબની સામાજિક સુરક્ષાની યોજનાઓનો લાભ મળતો હતો. પરંતુ પુન:વસન પછી લોકોને વૃધ્ધ સહાય, વિધવા સહાય, વિકલાંગ સહાય, નિરાધાર કુટુંબોને સહાય, બી.પી.એલ. કુટુંબોને સામાજિક સુરક્ષાની સહાય બંધ કરવામાં આવેલ છે. જેના કારણે તેમનો વિકાસ થવાને બદલે આર્થિક અને સામાજિક રીતે નુકશાન થયું છે.

નાના મોટા પશુઓ રાખનાર વિષે

ઝૂંપડપટ્ટીમાં વસવાટ કરતી સમયે લોકોની પાસે મરઘાં,બતક,બકરા અથવા તો કોઈ કોઈ લોકો પાસે ગાય,ભેંસ હતાં. લોકો પશુઓનું પાલન કરી ગુજરાન ચલાવતાં હતા અથવા તો નાના પશુઓનું પાલન કરી વધારે કમાણી કરતા હતા. તેઓ માટે પુન:વસનના સ્થળે કોઈપણ વ્યવસ્થા ન હોવાને કારણે અને આ ઘરની ડીઝાઇન તેઓને અનુરૂપ ન હોવાને કારણે તેઓને પોતાનો ધંધો ગુમાવવો પડ્યો છે.

જે લોકો નાના મકાનમાં રહેતા હતા, ભોંયતળિયાનું મકાન હોવાથી પોતાના કુટુંબનો વિસ્તાર થતો ત્યારે બાંધકામ કરી અથવા આજુ બાજુ જગ્યાનો વધારો કરી બીજા મકાનનો ઉપયોગ થતો હતો. આ નાના મકાનમાં તેઓના પેઢીનો વિકાસ કઈ રીતે થશે તે એક મૂંઝવતો પ્રશ્ન છે.

કોમ્યુનીટી હોલ

જે કોમ્યુનીટી હોલ બનાવવામાં આવેલા છે, તે લોકોને ફરજીયાત ભાડું વસુલીને આપવામાં આવે છે. લોકો ભાડું ચુકવે છે. પરંતુ જે લોકો હોલ ભાડે લે છે તેને હોલની સફાઈ કરવી પડે છે. આ હોલનો ઉપયોગ લોકો નહીવત કરે છે.

ટૂંકમાં, વિસ્થાપન થયા બાદ લોકોને મકાન તો મળ્યા છે પરંતુ આ મકાનોમાં તેમનું જીવનધોરણ કથળ્યું છે.

પ્રકરણ : ૫

સૂચનો અને ઉપસંહાર

કોસાડ વિસ્તારના પુનઃવસન અંગેના ઉંડા અભ્યાસ, વિગતવાર ઇન્ટરવ્યુ અને જૂથ ચર્ચાઓ, બેઠકોના આધારે અભ્યાસ ટીમ નીચે દર્શાવેલ સૂચનો રજુ કરે છે.

- મહાનગરપાલિકાના આરોગ્ય વિભાગ દ્વારા સમયાંતરે શાળા, આંગણવાડી કેન્દ્ર કે સામુદાયિક ભવનમાં આરોગ્ય કેમ્પ યોજવા અને સમુદાયમાં ખાસ કરીને બાળકો, મહિલાઓ અને કિશોરીમાં કુપોષણ સંબંધિત મોનીટરીંગ કરવું.
- મહાનગરપાલિકા દ્વારા એકંદર આરોગ્ય જાગૃતિ અભિયાનો હાથ ધરવા જોઈએ, જેમાં આરોગ્ય વિશેની અસરકારક જાણકારી, શિક્ષણ અને સંચાર સામગ્રીનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
- શાળામાંથી ડ્રોપ આઉટ થયેલ બાળકો માટે સાંજે ટ્યુશન કેન્દ્રોની વ્યવસ્થા કરવી.
- સ્ત્રીઓ અને બાળકો માટે પરામર્શ (કાઉન્સલિંગ) કેન્દ્રોની વ્યવસ્થા કરવી.
- વિવિધ સામાજિક સુરક્ષા યોજનાઓ સાથે જોડાણો ખાતરી કરવા માટે એક ફૂલટાઇમ સામાજિક કાર્યકરની નિમણુંક કરવી જોઈએ.
- કોસાડ વિસ્તારના વિકાસ માટેના આયોજન અને વિવિધ યોજનાઓના અમલીકરણ સારી રીતે થાય તેની ખાતરી કરવી અને ખાસ કરીને આરોગ્ય સેવાઓ અને શાળાઓ સંબંધિત જોગવાઈઓનું અમલીકરણ કરાવવું.
- ગટર વ્યવસ્થા અને આસપાસના વિસ્તારમાં રહેલી કચરાની સાઈટ પર કચરાના નિકાલ માટે યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવી અને ભવિષ્યમાં કોઈ પાણી લોગીંગ ના થાય તે માટે પગલાં લેવા.
- આવાસની ફાળવણી બાદ તરત જ રહેવાસીને ઘરો માટે વેચાણના દસ્તાવેજ આપવાં. કારણકે રહેવાસીને ઘરો માટે વેચાણના દસ્તાવેજ ન આપવા એ સયુંકત રાષ્ટ્રના આર્થિક, સામાજિક અને સાંસ્કૃતિક સમિતિના સામાન્ય ટિપ્પણી-૪ માં પુરતી સુવિધાવાળા આવાસ અને સયુંકત રાષ્ટ્રના વિકાસ આધારિત વિસ્થાપન અને ડિસ્પ્લેસમેન્ટ પર સિદ્ધાંતો અને દિશાનિર્દેશો મુજબ માનવ અધિકારનું હનન છે.

- વિસ્થાપિતોને અગ્રતાના ધોરણે તેમના મિલકત, સંપત્તિ, આવક અને શિક્ષણ, આજીવિકા અને આરોગ્યના નુકશાન માટે પર્યાપ્ત વળતર માટે આપવું.

- કોસાડના તમામ વિસ્થાપિતોને રાજ્ય સરકાર દ્વારા માનવ અધિકારના ઉલ્લંઘન માટે યોગ્ય વળતર પૂરૂ પાડવું જોઈએ.

- પુનઃવસનની જગ્યાએ શાળાઓની સંખ્યા વધારવા અને હાલની કોર્પોરેશન શાળાઓ સુધારો કરવો. આ ઉપરાંત ઉચ્ચ માધ્યમિક શાળાની ફાળવણી પણ કરવી.

- શાળાઓના મેદાન અને અન્ય બગીચાઓમાં પર્યાપ્ત માત્રામાં રમતગમત માટેની સુવિધા પૂરી પાડવી અને સારી રીતે તેની જાળવણી કરવી.

- લોકો માટે લીગલ એઇડ સેલ, સમાજ સુરક્ષા અધિકારી અને બાળ કલ્યાણ સમિતિ સાથે જોડાણ હોવું જોઈએ.

- મહિલાઓ અને બાળકો માટે હેલ્પલાઇન શરુ કરવી જોઈએ.

- સાઈટ પર પાણીની ગુણવત્તાનું નિયમિત પરીક્ષણ અને સેવાની દેખરેખ માટે નિયમિત મુલાકાત લેવી.

- સાઈટ પર પાણીના તમામ પંપ નિયમિત ધોરણે સાફ કરવામાં આવે છે તેની ખાતરી કરવી.

- કોસાડ વિસ્તારમાં મહિલાઓ માટે પોલીસ- સ્ટેશનની ફાળવણી કરવી.

- રાજ્ય સરકાર દ્વારા સમુદાયોની સંમતિ વિના કોમી વિસ્તારો ઊભા થયા' (**ghettoisation**),   આજીવિકા, ખોરાક, પાણી, આરોગ્ય, શિક્ષણ અને વ્યક્તિ અને ઘરની સુરક્ષા ના અધિકારનું હનન કરતા માસ(**mass**) હાઉસિંગ પ્રોજેક્ટ્સ અમલીકરણ ના કરવું જોઈએ. આ પ્રકારનું આયોજન ભારતના બંધારણ, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદા અને શહેરી લોકોના 'શહેરમાં અધિકાર' નું ઉલ્લંઘન કરે છે.

- ગુજરાત સરકારે તક વંચિત શહેરી સમુદાય માટે તેમના જમીન, આવાસ અને આજીવિકાના અધિકારના રક્ષણ માટે વ્યાપક અને સંકલિત કાયદો બનાવવો જોઈએ. આવા કાયદાઓમાં શહેરી ગરીબ સમુદાય માટે શહેરોના મધ્યભાગમાં તેમના આવાસ અને આજીવિકા માટે અનામત જમીન ફાળવણી પર ભાર મુકવો જોઈએ.

- ગુજરાત ટાઉન પ્લાનીંગ એક્ટ મુજબ દરેક ટી.પી.સ્કીમમાં ૧૦% જમીન સામાજિક અને આર્થિક રીતે નબળાં વર્ગના લોકો માટે અનામત રાખવી.[૧૫] તેમજ રાજ્ય સરકારના **GSY/102007/1199/Dh dated 30/04/2007** ઠરાવ મુજબ શહેરી ગરીબો માટે મહાનગર પાલિકાના કુલ બજેટ માંથી ૨૦% રકમ સામાજિક અને આર્થિક રીતે નબળાં ખાસ કરીને અનુસૂચિત જાતિ (એસસી) અને અનુસૂચિત જનજાતિ (એસટી) માટે અનામત રાખવાની હોય છે. જેનું કડક અમલીકરણ થવું જોઈએ.

- સુરત મહાનગરપાલિકા અને ગુજરાત રાજ્ય સરકાર આ અભ્યાસમાંથી મળી આવતી હકીકતો અને તારણોને ધ્યાનમાં કે અને તેનો ઉપયોગ ભાવી આયોજનમાં કરવો હિતાવહ છે. રાજ્ય સરકારે પુનઃવસનમાં મકાન ફાળવતી પહેલા આ અભ્યાસના તારણોની સમીક્ષા કરી મકાનોની ફાળવણી કરવી.

- સુરત મહાનગરપાલિકા અને ગુજરાત રાજ્ય સરકારે સમુદાયની સહભાગિતા સુનિશ્ચિત કરવા કોમ્યુનિટી ડેવલપમેન્ટ વિંગની રચના કરવી અને તેના સૂચનોને ધ્યાનમાં લઇ પુનઃવસનની પ્રક્રિયા કરવી. આ માટે સ્થાનિક સંસ્થાઓનો સહયોગ લેવો અને અંદાજીત નાણાકીય ફાળવણી કરવી.

- કોમ્યુનિટી ડેવલપમેન્ટ વિંગ માટે પુનઃવસનની જગ્યાએ સમુદાયના વિકાસ માટે પુરતા સ્ટાફની નિમણૂંક કરવી અને નાણાકીય ફાળવણી કરવી. કોમ્યુનિટી ડેવલપમેન્ટ વિંગનું જુદી જુદી પ્રવુતિ અને જુદા જુદા સરકારી વિભાગો સાથે મજબૂત સંકલન હોવું જોઈએ. જેથી પુનઃવસનની જગ્યાએ સામાજિક સુરક્ષાની યોજનાઓ લોકો સુધી સરળતાથી પહોચી શકે.

- રાજ્ય સરકારના શહેરી વિકાસ મિશન (ગુજરાત અર્બન ડેવેલોપમેન્ટ મિશન) અને ખાસ કરીને આજીવિકાને લગતી યોજનાઓ, આઈસીડીએસ અને નેશનલ અર્બન હેલ્થ મિશન સહિત યોજનાઓ પુનઃવસન સાઇટ્સ પર ઉપલબ્ધ થાય તે સુનિશ્ચિત કરવું.

[૧૫] http://cept.ac.in/UserFiles/File/CUE/Working%20Papers/17CUEWP17_The%20Status% 20of% 20ProPoor% 20Reforms% 20in%20Indian%20States.pdf

ઉપસંહાર

- આ અભ્યાસમાં કોસાડના પુન:વસન ગરીબોને એક પ્રાયોગિક વિષય ગણી, આર્થિક-સામાજિક પ્રતિકૂળ અસરો અને લાંબા ગાળાના લોકોને પુન:વસનની અસર સમજ્યા વગર શહેરોની બહાર ખસેડી ત્યાં રહેવા ફરજ પાડે છે. કોસાડ વિસ્તારમાં કુલ ૧૯૪૨૪ આવાસ તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે[૧૬] જેમાં ૧૧૧૦૬ આવાસની ફાળવણી થઇ છે.[૧૭]

- અભ્યાસ દર્શાવે છે કે શહેરી વિસ્તારમાં શહેરી ગરીબોને શહેરથી દૂર કરી ઇરાદાપૂર્વક કોમી વિસ્તારો ઊભા કરવા અને તેમના અધિકારોથી વંચિત રાખવાનું કૃત્ય છે. આ અહેવાલ રાજ્ય સરકાર પુનઃવસન પામેલા અને ભૂલાયેલા લોકોને ન્યાય મળે તે દિશામાં એક પગલું છે. આશા છે કે, સરકાર આવાસ યોજનાઓની સમીક્ષા કરી તેના પર તાત્કાલિક પગલાં લે. મૂળ સ્થાને અપગ્રેડેશન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત આપી ઓછા ખર્ચમાં પર્યાપ્ત ઘરો બાંધકામ, આંતરરાષ્ટ્રીય માનવ અધિકાર ધોરણો; હાઉસિંગ ફોર ઓલના મિશનને પ્રસ્થાપિત કરે.

[૧૬] http://www.suratmunicipal.gov.in/slumupgradation/JnNURM.aspx

[૧૭] http://jnnurmmis.nic.in/jnnurm_hupa/jnnurm/Jnnurm_Ray_AHP_Progress_Report/City-wise_BSUP.pdf

બીડાણ

૧. પ્રશ્નોત્તરી

પ્રશ્નોત્તરી સર્વેક્ષણ

મુંબઇ, ચેન્નાઇ અને દિલ્હીમાં પુન:સ્થાપન સ્થળોનાં તુલનાત્મક અભ્યાસ

પુન:વસવાટનાં સ્થળ પર પરિવાર.
(રદ કરેલ સ્થળ પ્રમાણે સમૂહ)

હાઉસીંગ એન્ડ લેંડ રાઇટસ નેટવર્ક (એચએલઆરએન)
એ-૧,નિઝામુદ્દીન ઇસ્ટ,નવી દિલ્હી.

શહેર.............................. સર્વેયર..તારીખ..............................
પુન:વસવાટનાં સ્થળનું નામ..
જ્યાથી વિસ્થાપિત થયેલ ત્યાનું
સરનામું...

A.ઓળખ વિભાગ
૧. જવાબ આપનારનું નામ:-...
૨. સરનામું:-..
૩. ફોન નંબર:-...
૪. ધર્મ / જાતિ:-...(કોશિશ કરવી કે સામાવાળાને ન પુછવામાં આવે)

B.પરિવારના સભ્યોનું વર્ણન.

ક્રમ	સંબંધ	ઉંમર	જાતિ પુરુષ/સ્ત્રી	અભ્યાસ	રોજગારીની સ્થિતિ	ધંધો	દરેક માસની આવક	કોઇ અન્ય રીમાર્કસ
૧								
૨								
૩								
૪								
૫								
૬								
૭								
૮								
૯								
૧૦								
				૧.અભણ ૨.પ્રાથમિક ૩.દસમું ૪.માધ્યમિક ૫.સ્નાતક	૧.નોકરીયાત ૨.બેકાર ૩.વિદ્યાર્થી ૪.પારિવારિક કાર્ય	૧.સ્વરોજગાર ૨.સરકારી નોકરી ૩.ખાનગી નોકરી		

1 | Page

C.રદબાતલ અને અધિસુચના.

૧. આપને રદ કર્યા અંગે / પુનર્સ્થાપન વિશે કેવી રીતે ખબર પડી?

૨. પુન:વસવાટના સ્થળ વિશે આપને કેવી રીતે જાણકારી મળી?

૩. (a) શું પુન:વસવાટ માટે આપની સાથે વિચાર વિમર્શ કરવામાં આવ્યો હતો? (હા / નહી)

(b) શું આપની સલાહ લેવામા આવી હતી? (હા નહી)

(c) શું રદ કર્યા અગાઉ આપને પુન:વસવાટના સ્થળ પર લઇ જવામાં આવ્યા હતાં? (હા / નહી)

૪. શું આપને પુન:સ્થાપન માટે પુરતો સમય મળ્યો? (હા / નહી)

૫. શું આપને સ્વૈચ્છાએ પુન:સ્થાપિત કરવામાં આવ્યા છે? (હા / નહી)

૬. (a) શું આપના સામાનનો નાશ કરવામાં આવ્યો હતો?/ બચાવવામાં આવ્યો હતો? (હા / નહી)

(b) કેવા પ્રકારના સામાનનો નાશ થયો?

(c) શું પાછળથી રહી ગયેલી સંપતિ અને કબજાની સુરક્ષા કરવામાં આવી હતી? (હા / નહી)

૭. શું આપને આપનું ઘર તોડવા માટે ફરજ પાડવામાં આવી હતી? અથવા આપે આપની મરજીથી કર્યુ હતું.

૮. શું આપ કોઇ અધિકારીનું નામ (પોલીસ, નગર નિગમ, નેતા વિગેરે) જણાવી શકો છો? જે રદબાતલની કાર્યવાહીમાં સામેલ હતાં.

૯. (a) શું કોઇ પશુને નુકશાન થયું છે? (હા /નહી)

(b) કયું પશુ? (કેટલી સંખ્યા)

૧૦. શું દસ્તાવેજોનો નાશ થયો? (હા / નહી)

૧૧. (a) શું આપને અથવા આપના પરિવારના કોઇ સભ્યને ઇજા થઇ છે? (હા / નહી)

(b) કેવા પ્રકારની ઇજા?

૧૨. પુન: વસવાટના સ્થળ પર જવા માટે આપે કેટલું ગાડી ભાડું ખર્ચ કરવું પડયુ? (રૂા...............)

૧૩. શું કોઇ સરકારી અધિકારીએ પુન:વસવાટના સ્થળની મુલાકાત લીધી?

૧૪. શું તેમણે કોઇ મદદ કરવાની તૈયારી બતાવી?

૧૫. (a) શું આપને કોઇ વળતર મળ્યુ? (હા / નહી)

(b) કયા આધારે?

૧૬. આપે જે પ્રકારના ઉલ્લંઘનનો સામનો કર્યો તેના માટે કોઇ ઉપાયની વ્યવસ્થા થઇ? (હા/નહી)

૧૭. (a) શું રદબાતલની કાર્યવાહી વખતે બિમાર/વિકલાંગ માટે કોઇ ખાસ વ્યવસ્થા હતી? (હા/નહી)

(b) શું રદબાતલની કાર્યવાહી વખતે બિમારનાં ઉપચારમાં કોઇ અવરોધ આવ્યો હતો? (હા/નહી)

૧૮. શું પુન:વસવાટની પ્રક્રિયામાં એક જ સંયુક્ત પરિવારનાં સભ્યો વિખરાઇ ગયા છે? (હા/નહી)

2 | Page

D. રહેઠાણ.

૧. મૂળ સ્થળ (રદ્દ કરેલ સ્થળ) પર આપનું મકાન કેવું હતું? (કાચું/પાકું/ફ્લેટ/અન્ય કોઇ)

૨. મૂળ સ્થળ પર આપના ઘરનો ઓરડાનો આકાર કેવો હતો?

ઓરડો ૧ : ....મીટર ×..................મીટર

ઓરડો ૨ : ....મીટર ×..................મીટર

ઓરડો ૩ : ....મીટર ×..................મીટર

ઓરડો ૪ : ....મીટર ×..................મીટર

૩. આપ મૂળ જગ્યાએ કેટલો સમય રહયા?

૪.શું તે આપનું મકાન હતું કે ભાડાનું હતું.?

૫.જો આપને ખાલી પ્લોટ મળ્યો તો,-

(a) આપે પહોંચ/નોંધણી માટે કેટલી રકમ આપી?

(b) આપે પહોંચની ઉપર કેટલી રકમ આપી?

(c) આપે ઘર બનાવવા માટે પૈસા કયાંથી લીધાં?

(d) આપને મકાન બનાવવાનો ખર્ચ કેટલો થયો?

(e) આપને મકાન બનાવવાનો સમય કેટલો લાગ્યો?

૬. જો આપને પુનઃવસવાટનાં સ્થળે ઘર મળ્યું તો,-

(a) જો ના તો બનાવવામાં આપને કેટલો ખર્ચ થયો?

(b) આપ તે ઘરમા કેટલાં વર્ષ રહયા?

(c) આ ઘરની હાલની સ્થિતી શું છે?

(d) શું આપ આપના નવાં મકાનથી ખુશ છો?

E. સાઇટનું સ્થળ અને તૈયારી.

૧. રોજગારીનાં હાલનાં સ્ત્રોત સાઇટથી કેટલા દૂર છે?

F. ભાગીદારી અને જાણકારી.

૧. શું રદ્દ કરેલ સ્થળ પર આપની સાથે વિચારવિમર્શ કરવામાં આવ્યો હતો?

૨. જો હા. તો, આપના વિચાર પર કોઇ ધ્યાન આપવામાં આવ્યુ?

૩. શું આપને આંકડા દસ્તાવેજ મળ્યા?

૪. શું આપને નીચેની વિગતોની જાણકારી આપવામાં આવી હતી? (હા/નાહી)

(a) સાઇટનું સ્થળ

(b) આ સગવડ માટે સમયમર્યાદા.

(c) મકાનની ડિઝાઇન /સામગ્રી/ લેઆઉટ

(d) અધિકારનો પ્રકાર- માલિકીનું-ભાડૂત, સામૂહિક/વ્યક્તિગત.

૫. જો આપ પુનઃવસવાટના પ્રમુખ હોત તો તમે તેને કેવી રીતે કરતે? (ટૂંકમા લખો)

3 | P a g e

G. પાયાની સુવિધાઓની ઉપલબ્ધતા-(જૂના અને નવા પુનઃવસવાટ- બંને માટે હા અથવા ના લખો.)

ક્રમ	પાયાની સેવાઓ	જૂના સ્થળે	નવા સ્થળે
૧	**સ્વાસ્થ્ય**		
૧.૧	જયારે આપ બિમાર થાવ છો તો કયાં જાવ છો?		
	(i) સાર્વજનિક સ્વાસ્થ્ય કેન્દ્ર		
	(ii) ખાનગી ડોક્ટર પાસે		
	(iii) સ્થાનિક / લાકાત વગરના ડોક્ટર		
	(iv) ઘરગથ્થુ ઉપચાર		
	(v) સરકારી દવાખાને		
૧.૨	આપ મળેલી સ્વાસ્થ્ય સેવાને કેવી રીતે મૂલવશો. (i)ઘણી સારી (ii) સારી (iii) સરેરાશ (iv)ખરાબ (v)બહુ ખરાબ		
૧.૩	આપ કેટલો ખર્ચ કરો છો? (સરેરાશ)		
૨.	**ભોજન**		
૨.૧	શું આપની પાસે રેશનકાર્ડ છે?		
૨.૧.૧	જો ના તો, કેમ?		
૨.૧.૨	શું આપે રેશનકાર્ડ મેળવવાની કોશિશ કરી છે?		
૨.૧.૩	સરનામું બદલવા માટે રેશનકાર્ડ જમા કરાવ્યા પછી પાછુ મળ્યુ?		
૨.૧.૪	સરનામુ બદલવામાં કેટલો સમય લાગ્યો?		
૨.૧.૫	શું આપની પાસે બીપીએલ કાર્ડ છે?		
૩.	**શિક્ષણ**		
૩.૧	બાળકો નિશાળે કેવી રીતે જાય છે? (i)પગપાળા (ii) સાયકલ (iii) બસ (iv)ટ્રેન (v)અન્ય જણાવો.		
૩.૨	શાળાએ જવા માટે ભાડું કેટલું વધ્યુ?		
૩.૩	શું તમારે પૈસા આપવા પડે છે?		
૩.૩.૧	આપ કેટલી ફી આપો છો ?(દરેક માસે)		
૩.૪	શું આપને ભણતર માટે કોઇ નાણાંકિય સુવિધા મળે છે?		
૩.૪.૧	જો હા તો, કોની પાસેથી?		
૩.૫	શું આપ શિક્ષણ માટે કોઇ સરકારી યોજના વિશે જાણો છો? યોજનાનો ઉપયોગ કર્યો છે?		
૩.૬	શું આપને નવો ગણવેશ, પુસ્તકો વગેરે માટે વળતર આપવામાં આવ્યુ છે?		
૩.૭	રદ્દ કરવાની કાર્યવાહી પુનઃસ્થાપનનાં કારણે કેટલા બાળકોને શાળા છોડવી પડી?		
૩.૮	રદ્દ કરવાની કાર્યવાહી પુનઃસ્થાપનનાં કારણે કેટલી છોકરીઓએ નિશાળ જવાનું છોડી દીધુ.		
૩.૯	પરિવારમાંથી હવે કેટલા બાળકો શાળાએ જાય છે?		
૩.૧૦	પરિવારમાંથી કેટલી છોકરીઓ હવે નિશાળે જાય છે?		
૩.૧૧	બાળકો શાળાએ નથી જતાં એનું કારણ શું છે?		
૩.૧૨	શું આપ શિક્ષણની સાથે સંકળાયેલી કોઇ સમસ્યાનો ઉલ્લેખ કરશો?		

4 | P a g e

H. આવાસ યોજના.

(i) શું તમને પુનર્વાસ ભાગલા વખતે તમને પુરૂ મકાન મળ્યુ છે? (હા/નહી)

(જો હા તો, નીચેના સવાલોના જવાબ આપો. જો ના તો,બીજા ભાગમા જુઓ.)

નિર્માણ વખતે વપરાયેલી વસ્તુઓ.

૧. શુ તમને વપરાયેલ વસ્તુઓ માટે કોઇ ફરિયાદ છે.
૨. તમારી ફરિયાદ માટે શું પ્રક્રિયા થઇ?

મકાન / જગ્યાની આકૃતિ (ડિઝાઇન)

૧. શુ તમે મકાનની અંદર સુવો છો કે બહાર ખુલ્લામા સુવો છો? શા માટે?
૨. જો તમને પસંદગીની તક મળત તો શું તમે એવું જ મકાન બનાવત જેમ કે તમને મળ્યું છે? શુ તમે તમારૂ મકાન બનાવવાનું પસંદ કરત?

(ii) જો તમને ફક્ત પ્લોટ મળ્યો અને તમે તમારૂ મકાન બનાવ્યુ હોય તો,

નિર્માણ વખતે વપરાયેલ સામગ્રી

૧. મકાનનાં બાંધકામમાં કઇ સામગ્રીઓ વપરાશ થઇ?
૨. શું સામગ્રી સ્થાનિક મૌસમને અનુકૂળ છે?
૩. તમે સામગ્રી ક્યાથી લીધી?

મકાન / જગ્યાની આકૃતિ (ડિઝાઇન)

૧. શું આ કાચુ અસ્થાયી છે કે પાકું સ્થાયી છે?
૨. (a) શું આ એક માળનું છે કે ઘણાબધા માળનું છે?
(b) કેટલા માળનું છે?

૩. મકાનમાં કેટલા રૂમ છે?

૪.શુ અલગથી રસોડું છે? શું એ ઘરની અંદર છે કે બહાર? શું એનાથી તમારે ખાવાનું બનાવવાની જરૂરત પુરી થાય છે?

૫. શુ તમે મકાનની અંદર સુવો છો કે બહાર ખુલ્લામા સુવો છો? શા માટે?

૬. જો તમે બહાર સુવો છો તો શું સ્ત્રીઓ સુરક્ષા મહેસુસ કરે છે?

૭. શું મકાનોની દિવાલો છત સુધી છે? શુ એનાથી પડોશીયો સાથે નિકટતા મળે છે?

૮. મકાનની અંદર કેટલી જગ્યા છે? શું જગ્યા બરાબર છે?

૯. શું સ્ત્રીઓ અને કિશોર છોકરીઓ મહેસૂસ કરે છે કે તેને યોગ્ય નિકટતા મળે છે?

૧૦. શું મકાનમાં બારણા છે? શું હવા અને પ્રકાશ આવવાની જગ્યા બરાબર છે?

5 | Page

૧૧. શું તમે તમારા મકાનથી ખુશ છો?

૧૨. શું તમને બનાવેલ ઘર મળત તો સારૂ હોત?

I. રોજીરોટી અને પગાર.

૧. શું પુનર્વાસ સ્થળ તમારા રોજીરોટીનાં સ્ત્રોત ની પાસે છે?

જો ના તો,

૧.૧ તમારે કેટલો દૂર પ્રવાસ કરવો પડે છે?......................કી.મી.
૧.૨ એમા તમને કેટલો સમય લાગે છે?........................કલાક.
૧.૩ દરરોજ આવવા-જવા માટે કેટલો ખર્ચ લાગે છે?.................રૂપિયા.

૨.તમારા પરિવાર દ્વારા કેટલું વળતર મળ્યું છે?

૩.વળતર કોને મળ્યુ છે?

૪.શું તમને કોઇ સરકારી વળતર નીતિ વિષે ખબર છે?

૫. શું નવી જગ્યાએ વસવાટને કારણે તમારી નોકરી છુટી ગઇ છે?

૬. શું નવી જગ્યાએ વસવાટને કારણે સ્ત્રીઓની નોકરી / ધંધો / ઘરકામ છુટી ગયું છે?

૭. શું સ્ત્રીઓને સ્વતંત્ર આર્થિક કમાણીનું વળતર મળ્યુ?

૮.શું નવી જગ્યાએ પગારનું સ્તર / વાસ્તવિક મજુરી ઓછી થઇ/ વધી / એ જ છે?

૯. શું તમારે નવી જગ્યાના વસવાટને લીધે ઉધાર લેવું પડ્યું? શા માટે?

૧૦. શુ તમારે નવો રોજગાર અપનાવવો પડયો કેમકે તમે તમારા જુના સ્થળ પર સહેલાઇથી જઇ શકતા ન હતા?

૧૦.૧ રોજગારી /ધંધો બદલવાનું મુખ્ય કારણ શું છે?

૧૧. શું સ્થળનું લેઆઉટ/ માળખાની ડિઝાઇન - રોજીરોટી કાયમી રાખવાના દ્રષ્ટિકોણથી ચઢિયાતુ છે?

J. માનવ અધિકાર પર ધારણા.

૧. શું તમે વિચારો છો કે આ પ્રક્રિયામાં તમારા માનવ અધિકારનું ઉલ્લંઘન થયું છે? કયા ?

૨.શું તમે માનો છો કે આવાસ એક માનવ અધિકાર છે?

૩.શું તમે માનો છો કે સર્વાંગી પુનર્વાસનો અધિકાર એક માનવ અધિકાર છે? કેમ?

૪.પુનર્વાસ સ્થળ પર તમારી પાસે કયા અધિકાર છે?

૫. ભવિષ્યમાં માનવ અધિકારોની રક્ષા કઇ રીતે થવી જોઇએ?

6 | Page

૨. અરજીઓ

બુનિયાદી અધિકાર આંદોલન સાઉથ ગુજરાત

વંચિત સમુદાયનાં બુનિયાદી અધિકારોનાં મુદ્દે કાર્યરત મંચ

ભરત કંથારીયા, કન્વીનર ૨૦૮-એ, વિધાતા ટાઉનશીપ, ચોર્યાસી ડેરીની સામે, પરવટ પાટીયા રોડ, કુંભાલ, સુરત.
મો. નં. ૯૮૭૯૨ ७७૯૬૪

પ્રતિ,
ડેપ્યુટી કમિશ્નરશ્રી,
હેલ્થ એન્ડ હોસ્પિટલ વિભાગ,
સુરત મહાનગર પાલિકા,
મુગલીસરા, સુરત.

વિષય : કોસાડ ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસમાં આંગણવાડીની સુવિધા અંગે.

જયભારત સાથે જણાવવાનું કે ઈ.ડબલ્યુ.એસ.આવાસ કોસાડ ખાતે સુરત મહાનગર પાલિકા પુનવર્સન બાદ ૨૬ આંગણવાડી શરૂ કરવામાં આવેલ છે. આજ સુધીમાં કોસાડ ખાતે ૧૫ હજાર કુટુંબોનો વસવાટ કર્યો છે તેમાં ७૫ હજાર લોકો રહે છે. એક હજારની સંખ્યાના આધારે ७૫ આંગણવાડીની સુવિધાની જરૂર છે. ઓછી આંગણવાડીને કારણે બાળકોના પુર્વ પ્રાથમિક શિક્ષણ અને પોષક આહાર અધિકારનો હનન થાય છે. હાલ ચાલતી આંગણવાડીઓમાં પંખાની સુવિધા નથી. ૮ થી ૯ આંગણવાડીઓમાં બાળકોના રમત ગમતના સાધનો ટીચીંગ મટીરીયલ આપવામાં આવેલ નથી. ઘણી આંગણવાડીઓ બાળકોના રહેઠાણના સ્થળથી દુર આવેલ છે. જેને કારણે બાળકો આંગણવાડીમાં પહોંચી શકતા નથી.

કોસાડ ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસમાં ७૫ હજારની સંખ્યા હોવા છતાં સુરત મહાનગર પાલિકા દ્વારા પ્રસુતિ ગૃહની વ્યવસ્થા નથી. મહીલાઓ અને બાળકોના આરોગ્ય અધિકારનું હનન થાય છે. ગુજરાત સરકારના મત પ્રમાણે પ્રત્યેક પ્રસુતિ દવાખાનામાં થવી જોઈએ. (ઈન્સ્ટીટ્યુશન) વધવાને બદલે ઘટશે. હાલ ७०% ડીલેવરીઓ ઘરે થવા લાગી છે. બીજું જણાવવાનું કે આંગણવાડીમાં આવનાર બાળકોની અખાદ્ય નાસ્તો મળે છે. બાળકોને ભાવતો નથી. નાસ્તો પોષક અને હળવો જોઈએ. આંગણવાડીમાં બાળકોની સંખ્યામાં ઘટ થઈ છે.

જી-૨, અર્બુદા એપાર્ટમેન્ટ, પાસપોર્ટ ઓફીસ પાસે, ગુલબાઈ ટેકરા, અમદાવાદ ... e-mail : baag_india@rediffmail.com, baag_india@yahoo.co.in

બુનિયાદી અધિકાર આંદોલન સાઉથ ગુજરાત

વંચિત સમુદાયનાં બુનિયાદી અધિકારોનાં મુદ્દે કાર્યરત મંચ

ભરત કંથારીયા, કન્વીનર ૨૦૮-એ, વિધાતા ટાઉનશીપ, ચોર્યાસી ડેરીની સામે, પરવટ પાટીયા રોડ, કુંભાલ, સુરત.
મો. નં. ૯૮૭૯૨ ७७૯૬૪

માંગણીઓ :

- કોસાડ ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસમાં કુટુંબોની સંખ્યાને આધારે આંગણવાડી હોવી જોઈએ.
- નવી આંગણવાડીઓમાં પૂર્વ પ્રાથમિક, રમત ગમતના સાધનો અને ટીચીંગ મટીરીયલ્સ હોવા જોઈએ.
- આંગણવાડી તેમના રહેઠાણથી નજીક હોવી જોઈએ.
- કોસાડ ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસ યુધ્ધના ધોરણે પ્રસુતિ ગૃહની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. ઉપરોક્ત માંગણીઓ ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસમાં તાત્કાલિક ધોરણે પૂર્ણ કરવામાં આવે નહીં તો ઉપરોક્ત સંગઠન દ્વારા શાંતિ માર્ગે આંદોલન કરવામાં આવશે.

આપનો વિશ્વાસુ,

(જયેશભાઈ મેવાડા)
બાગ કમિટી મેમ્બર

(ભરતભાઈ કંથારીયા)
બાગ ઈ.સી. મેમ્બર

નકલ રવાના :
૧. કમિશનરશ્રી,
સુરત મહાનગર પાલિકા,
મુગલીસરા, સુરત.

જી-૨, અર્બુદા એપાર્ટમેન્ટ, પાસપોર્ટ ઓફીસ પાસે, ગુલબાઈ ટેકરા, અમદાવાદ - ૩૮૦ ००૬ ... e-mail : baag_india@rediffmail.com, baag_india@yahoo.co.in

બુનિયાદી અધિકાર આંદોલન સાઉથ ગુજરાત

વંચિત સમુદાયનાં બુનિયાદી અધિકારોનાં મુદ્દે કાર્યરત મંચ

ભરત કંથારીયા, ક્વીનર ૨૦૮-એ, વિધાતા ટાઉનશીપ, ચોર્યાસી ડેરીની સામે, પરવટ પાટીયા રોડ, ડુંભાલ, સુરત.
મો. નં. ૯૯૭૯૯ ૭૭૮૬૪

પ્રતિ,
શાસનાધિકારી,
નગર પ્રાથમિક શિક્ષણ સમિતિ,
ગોપીપુરા, સુરત.

વિષય :- <u>કોસાડ ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસમાં નવી વધારાનો પ્રાથમિક / માધ્યમિક શાળા શરૂ કરવા માટેનું આવેદન પત્ર આપવા બાબત.</u>

મહાશય શ્રી,

જય ભારત સાથે જણાવવાનું કે, કોસાડ ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસ ખાતે ૧૦,૦૦૦/- થી ૧૫,૦૦૦/- હજાર કુટુંબોનું પુનર્વસન કરવામાં આવેલ છે તેમાં ૨૫,૦૦૦/- થી ૩૦,૦૦૦/- હજાર બાળકો ૬ થી ૧૪ વર્ષના છે જે શિક્ષણને લાયક છે તો ત્યાં ફક્ત બે જ શાળાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવેલ છે બુનિયાદી અધિકાર આંદોલન ગુજરાત "બાગ" બાળકોના ૨૦૦૯ના રાઈટ ટુ એજ્યુકેશન અધિનીયમ મુજબ મફત અને ફરજીયાત શિક્ષણનું હનન થાય છે. કોસાડ ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસ ખાતે પ્રાથમિક તેમજ માધ્યમિક શાળાની પણ જરૂરિયાત હોવાથી અમારી માંગણી છે કે સુચ્યના ધોરણે નવી શાળાઓ શરૂ કરવામાં આવે.

<u>અમારી માંગણી :-</u>

(૧) પ્રત્યેક બાળકને શાળાનું શિક્ષણ મળવું જોઈએ.
(૨) કોસાડ ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસ ખાતે ૮ થી ૧૦ પ્રાથમિક શાળા શરૂ કરવી જોઈએ.
(૩) દરેક બાળકને સમાન તક અને સમાન શિક્ષણ મળવું જોઈએ.
(૪) રાઈટ ટુ એજ્યુકેશન ૨૦૦૯ પ્રમાણે પ્રત્યેક શાળામાં વ્યવસ્થાપન સમિતિ બનાવવી જોઈએ. શાળામાં વ્યવસ્થાપન સમિતિમાં વંચિત સમુદાયના બાળકોના માતા-પિતાને પ્રતિનિધિત્વ મળવું જોઈએ.
(૫) શાળામાં પ્રાથમિક સુવિધા જેવી કે, પાણી, પંખા, રમતના મેદાનો, ટોઈલેટ, જેવી સુવિધા હોવી જરૂરી છે.
(૬) શાળામાં અભ્યાસ કરતી બાળકીઓનું સંરક્ષણ મળવું જોઈએ.

અમારી ઉપરોક્ત માંગણીઓ તાત્કાલીક ધ્યાને લઈ પૂર્ણ કરવામાં નહીં આવે તો બુનિયાદી અધિકારી આંદોલન (બાગ) અહિંસાત્મક માર્ગે જઈ આંદોલન કરશે.

આપના સહકારની અપેક્ષા સહ,

Received

નકલ રવાના
પ્રતિ કમિશ્નરશ્રી સુરત મહાનગર પાલિકા મુખ્ય કાર્યાલય

૯૦૨, અર્બુદા એપાર્ટમેન્ટ, પોસ્ટ ઓફીસ પાસે, ગુલબાઈ ટેકરા, અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૦૬.

email : baag_india@rediffmail.com, baag_india@yahoo.com

ક્રમ	નામ	સરનામું	સહી
૧,	અનીતભાઈ નગીનભાઈ શિંદે	H-1 Bui-No-41-A રૂમ-16	[illegible]
૨,	ગણેશભાઈ રામદાસ જાધવ	H-1 બી-32 રૂમ 11	[illegible]
૩,	ઉમેશભાઈ ચિપલુણકર	H 27 A-રૂમ-2	Umesh
૪,	પ્રમોદભાઈ પાટીલ	H 40-A રૂમ-3	[illegible]
૫,	ભરતભાઈ થોરાત	H 45-A રૂમ-01	BHARAT
૬,	અનિલભાઈ શીતારામ	H 45 B-રૂમ-03 -	ANIL
૭.	[illegible]	H-1-23-B-રૂમ-23 -	[illegible]
૮,	જિતેન્દ્રભાઈ રામચંદ્રભાઈ	H-1-24 A રૂમ-19 -	જિતેન્દ્ર
૯,	મુન્નાલાલ ઈન્દ્રસેન ગુપ્તા	H-1-A-2-B રૂમ-17	[illegible]
૧૦,	નથ્થુભાઈ આત્મારામ -	H-1-39-A રૂમ-12 -	નથ્થુ
૧૧,	[illegible]	H-1 44-B રૂમ-02	[illegible]
૧૨,	સંજય હરિરામ વરાડે	H-1 33-A રૂમ-13	સંજય
૧૩,	વસંતભાઈ [illegible]	H-1 36-A રૂમ-21	વસંત
૧૪,	રવિન્દ્ર [illegible]	H-1 31-A રૂમ-08	[illegible]
૧૫,	[illegible]	H-1 32-A રૂમ-14	[illegible]
૧૬,	[illegible]	H-1 42-B રૂમ-23	[illegible]
૧૭ -	મનોજ [illegible]	H-1 41-A રૂમ-21	[illegible]
૧૮	રવિભાઈ [illegible]	H-1 31-B રૂમ-15	[illegible]
૧૯ -	[illegible]	H-1 40-A રૂમ-04	[illegible]
૨૦	[illegible]	H-1 31-B રૂમ-23	[illegible]
૨૧	[illegible]	H-1 27-B રૂમ-31	[illegible]
[illegible]	રાજુભાઈ [illegible] પાટીલ -	H-1 31-B રૂમ-11	[illegible]
૨૩	[illegible] મિસ્ત્રી	H-1 26-A રૂમ-20	[illegible]
૨૪	સુરેશભાઈ [illegible]	H-1 1-A રૂમ-21	[illegible]
૨૫			
૨૬	[illegible]	H-1-30 A રૂમ-20	[illegible]
૨૭	[illegible]	H-1-21 A રૂમ-10	[illegible]
૨૮	[illegible]	H-1-38 B રૂમ [illegible]	[illegible]
૨૯	[illegible]	H-1 41-A-01	[illegible]
૩૦	[illegible]	H-1 31-A-02	[illegible]
૩૧	[illegible]	H-1 38-B-20	[illegible]
૩૨	[illegible]	H-1 28-B-01	[illegible]
૩૩	[illegible]	43-B-23	[illegible]
૩૪	[illegible]	33-A-03	[illegible]
૩૫	[illegible]	54-B-09	[illegible]
૩૬	[illegible]	[illegible]	[illegible]
૩૭	[illegible]	41/B/22	[illegible]
	સુરેશ ગોરખ સાબળે	H-1 31-A રૂમ 18	સુરેશ ગો. સાબળે
	ગોકુળ ગોરખ સાબળે	H-1 33-B રૂમ-23	ગોકુળ
	દેવિદાસ સોમાભાઈ કરે	H-1 32-B રૂમ-04	દેવદાસ સોમાભાઈ કરે

સુરત મહાનગરપાલિકા

નમુનો ગ

(નિયમ ૪(૧))

અરજદારનેમાહિતી આપવા બાબત.

ક્રમાંક ::– પીએચડી/પીઓ/આરટીઆઈ/૯૮

તા. ૫/૦૯/૨૦૧૨

પ્રતિ,
શ્રી ભરતભાઈ બાબુભાઈ કંથારીયા,
૨૦૮/એ, વિધાતા ટાઉનશીપ,
પરવટ પાટિયા,
સુરત.

શ્રીમાન,

૨. આપની તા.૦૭/૦૮/૨૦૧૨ ની માહિતી અધિકાર અધિનિયમ–૨૦૦૫ અન્વયેની અરજી (ઇન્વર્ડ આઈ.ડી. નં.૪૭૦) થી માંગેલ માહિતી અત્રેના અધિકારક્ષેત્રમાં આવતી હોવાનું જણાવી જરુરી કાર્યવાહી માટે જાહેર માહિતી અધિકારી અને મેડીકલ ઓફિસરશ્રી(આઈ.સી.ડી.એસ.) ના પત્ર નં.આ.સી.ડી.એસ./આરટીઆઈ/૧૩૨ તા.૨૭/૦૮/૨૦૧૨ થી જાહેર માહિતી અધિકારી અને પર્સોનેલ ઓફિસરશ્રી(આરોગ્ય) ને તબદીલ કરવામાં આવેલ છે. તમોએ ઉકત અરજીથી માંગેલ માહિતી પરત્વે જણાવવાનું કે કોસાડ ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસ ખાતે કોસાડ અર્બન હેલ્થ સેન્ટરની આરોગ્યલક્ષી સેવા પુરી પાડવામાં આવેલ છે. ત્યાં પ્રસુતિગૃહ, મેટરનીટી હોસ્પીટલની વ્યવસ્થા પુર્નવસન કેમ ન કરવામાં આવી તે અંગે તથા જેએનએનયુઆરએમ અંતર્ગત ભવિષ્યના આયોજન બાબતે રેકર્ડ આધારીત કોઈ માહિતી ઉપલબ્ધ નથી. જે બાબત જાણમાં લેવા વિનંતી.

૩. આપ ઉપરના નિર્ણયથી નારાજ હોય તો, નિર્ણય મળ્યાની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર આપ એપેલેટ ઓફિસરશ્રી એટલે કે આરોગ્ય અધિકારીશ્રી, સુરત મહાનગરપાલિકાને અપીલ કરી શકશો.

(કમલેશ બી. નાયક)
જાહેર માહિતી અધિકારી અને
પર્સોનેલ ઓફિસર, આરોગ્ય ખાતુ,
સુરત મહાનગરપાલિકા
ટે.નં.(૦૨૬૧)૨૪૨૩૭૫૧–૫૫ એક્ષ્ટે.નં.૩૬૯
૯૭૨૪૩૪૫૫૪૮(મો.)

નમૂના–ગ

(જુઓ નિયમ–૪(૧))

અરજદારને માહિતી આપવા બાબત.

મોકલનાર :
ક્રમાંક: એસએમસી/આઈસીડીએસ/આઉટ વર્ડ/૯૩૧
જાહેર માહિતી અધિકારીશ્રી,
ડો.એચ.કે. સોંધરવા, મેડીકલ ઓફીસર
આઈ.સી.ડી.એસ. સુરત મહાનગરપાલિકા
તા. ૨૪/૮/૨૦૧૨

પ્રતિ,
શ્રી ભરતભાઈ બાબુભાઈ કંથારીયા
૨૦૮/એ, વિધાતા ટાઉનશીપ,
પરવટ પાટિયા,
ચૌર્યાસી ડેરીની સામે, કુંભાલ
સુરત.

શ્રીમાન,

માહિતી અધિકાર અધિનિયમ–૨૦૦૫ હેઠળ માહિતી / દસ્તાવેજો આપવા માટેની વિનંતી કરતી તા.૭/૮/૨૦૧૨ આઈડી નં.૪૬૯ ની માહિતી આપની અરજીના અનુસંધાનમાં તમે માંગેલ માહિતી આ સાથે સામેલ છે.

માંગેલ માહિતી	માહિતી
૧. ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસ કોસાડ એચ–૫ માં કેટલી આંગણવાડી ખોલવામાં આવી છે તેની માહિતી આપો. જો આંગણવાડી ન ખોલી શું કારણે ખોલવા નથી આવી તેની માહિતી. જો ખોલવા આવેલ આંગણવાડી ૦–૧ બાળકો નામો, ૩–૬ બાળકોના નામો આંગણવાડી કેન્દ્ર પ્રમાણે વિગત આપો. ધાત્રી માતા, સગર્ભા માતાની માહિતી આપો.	ઈ.ડબલ્યુ.એસ. આવાસ કોસાડ એચ–૫ માં એક પણ આંગણવાડી ખોલવામાં આવેલ નથી. આંગણવાડી ખોલવા માટેની મંજુરી સરકારશ્રીમાંથી આવ્યા બાદ આંગણવાડી ખોલવામાં આવે.

સદરહું નિર્ણયથી આપ નારાજ થયેલ હોય તો, નિર્ણય મળ્યાની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર આપ એપલેટ ઓફીસર આરોગ્ય અધિકારી અને ઈ.ચા.ડે.કમિશ્નરશ્રી(હેલ્થ એન્ડ હોસ્પિ.)ડો.હેમંતભાઈ દેસાઈ આરોગ્ય વિભાગ સુરત મહાનગરપાલિકાને અપીલ કરી શકશો. ફોન નં. ૦૨૬૧–૨૪૨૨૧૫૫.

આપનો વિશ્વાસુ,
ડો. એચ.કે. સોંધરવા
મેડીકલ ઓફીસર અને
જાહેર માહિતી અધિકારીશ્રી,
આઈ.સી.ડી.એસ.
સુરત મહાનગરપાલિકા

ન.સ.ર. :– ડે.કમિશ્નરશ્રી (હ્ય.) અને નોડલ ઓફિસરશ્રી, રાઈટ ટુ ઈન્ફોર્મેશન એક્ટ–૨૦૦૫ પ્રતિ........ તા.૭/૮/૨૦૧૨ આઈડી નં.૪૬૯ ના અનુ.માં જાણ સારુ.
નકલ સ.રવાના:– પ્રર્સોનલ ઓફીસર (આરોગ્ય)પ્રતિ........ જાણ માટે.

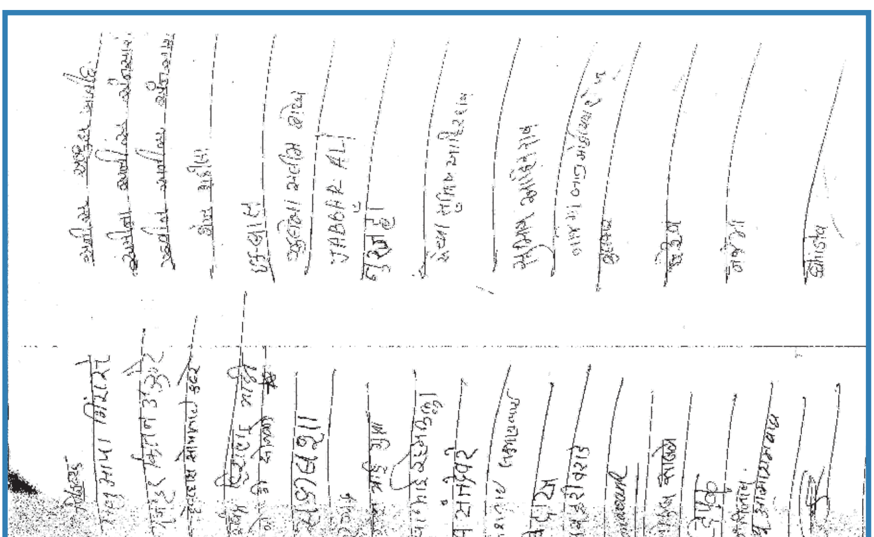

૩. સમાચારપત્રો

ક્રાઈ – સુરતમાં ૨૨,૦૦૦ બાળકો શિક્ષણાધિકારથી વંચિત

કોસાડના રહેવાસીઓએ આજે વધુ શાળાઓની માગણી સાથે પ્રાથમિક શિક્ષણ અધિકારીની કચેરીએ મોરચો કાઢ્યો હતો. વિસ્તારમાં હાલ બે સરકારી શાળાઓ છે, જેમાં ફક્ત ૩૦૦૦ બાળકો ભણી શકે છે. કોસાડમાં ૨૫,૦૦૦ બાળકો હોઈ ૨૨,૦૦૦ બાળકો શિક્ષણના પોતાના બંધારણીય અધિકારથી વંચિત છે. આને ધ્યાનમાં રાખીને કાઢવામાં આવેલા આ મોરચામાં રહેવાસીઓએ ઘર નજીક વધુ શાળાઓની વારંવાર થતી માગણી પ્રત્યે દુર્લક્ષ સેવનારા સત્તાવાળાઓ વિરુદ્ધ સૂત્રોચ્ચાર કર્યા હતા.

આ મોરચાનું આયોજન ક્રાઈ (ચાઈલ્ડ રાઈટ્સ એન્ડ યુ)ના સાથી અને ગુજરાતમાં બાળકોના અધિકાર માટેનું જોડાણ બુનિયાદી અધિકાર આંદોલનના સભ્ય ભરતભાઈ કંથારિયાની આગેવાનીમાં કરવામાં આવ્યો હતો. કોસાડના રહેવાસીઓ ભારતીય બંધારણમાં આપવામાં આવેલા તેમના બધા જ અધિકારો પામે તેની ખાતરી રાખવા આ ઝુંબેશ ઉપાડવામાં આવી હતી. વિધિની વક્રતા એ છે કે સુરત પાલિકાને બેસ્ટ પરફોર્મિંગ જેએનએનયુઆરએમ સિટીનો એવોર્ડ મળ્યો છે, જેમાંથી એક સમાવિષ્ટતા, ગરીબતરફી પ્રકલ્પ અમલીકરણનો પણ સમાવેશ થાય છે, એમ કંથારિયાએ જણાવ્યું હતું.

આ વિસ્તારમાં બાળકોને શાળાએ જવા માટે રોજ ૭ કિમીનો પ્રવાસ કરવો પડે છે, જેની પાછળ રોજ આવરજવર કરવા રૂ. ૬૦ ખર્ચાય છે. આને કારણે ગરીબી રેખા હેઠળ જીવતાં આ કુટુંબનો આર્થિક બોજ પણ વધે છે. ક્રાઈના પ્રાદેશિક ડિરેક્ટર ક્રિયેના રબાડી કહે છે, ભારતમાં દરેક બાળકને તેમના ઘર નજીક ગુણવત્તાયુક્ત શાળા મળે તેવો આરટીઈ (રાઈટ ટુ એજ્યુકેશન) એક્ટમાં અધિકાર અપાયો છે. સુરત પાલિકા કોસાડના ૨૫,૦૦૦ બાળકોને મફત, ગુણવત્તાયુક્ત શિક્ષણ આપવા માટે બંધાયેલી છે.

સુરતમાં સ્થિત કોસાડ એ જવાહરલાલ નેહરુ નેશનલ અર્બન રિન્યુઅલ મિશન હેઠળ સુરતના જુદા જુદા ઝૂંપડાં વિસ્તારના ઝૂંપડાવાસીઓનું પુનર્વસન કરેલી વસાહત છે. સમયાંતરે પુનર્વસન થયેલાં કુટુંબોની સંખ્યા ૧૫,૦૦૦ સુધી પહોંચી છે. જોકે સામાજિક માળખાકીય સુવિધાઓ તેની સામે સાવ ઓછી છે.

સમુદાય હવે આરટીઆઈ હેઠળ આ વસાહત માટે કેટલાં નાણાં ફાળવવામાં આવ્યાં છે અને તેઓ કઈ સુવિધાઓને હકદાર છે તે શોધી કાઢવા માટે સજ્જ બન્યો છે. ઉપરાંત તેઓ પોતાના અને તેમના બાળકોના અધિકારો માટે લડત ચલાવવા પણ એકત્ર આવ્યા છે.

કોસાડના રહેવાસીઓની માગણીઓ: ૧. દરેક બાળકને શાળામાં ... જોઈએ. ૨. વિસ્તારમાં ... હોવી જોઈએ. ... ખાસ કરીને ... અધિકારનો ... જોઈએ.

હજારો ઝૂંપડાંવાસીઓને મતદાર યાદીમાં ચઢાવવાની જવાબદારી મનપાના શિરે

કોસાડમાં ટેબલો મૂકી નવા વોર્ડમાં મતદારોને સમાવવાની કામગીરી થશે

સુરત, તા. ૨૪

ઝૂંપડાવાસીઓને અડાજણમાં લગડી જેવી જગ્યામાં આવાસોની ફાળવણી

જહાંગીરપુરા ... ૫૫૦૦થી વધુ રહીશોએ સ્થળાંતર માટે ફોર્મ ભર્યું

વૈકલ્પિક આવાસો માટે આ મહિને જ ડ્રો પૂરો કરવા મ્યુ. કમિશનરનો આદેશ

કોસાડના ગરીબ આવાસમાં ૫૮૫૦ વીજ જોડાણ મેળવવા કવાયત

ગરીબ આવાસમાં વીજ જોડાણ માટે પાલિકા રૂ. ૩ ર કરોડ ભરશે

એચ-૪ અને એચ-૫માં ૧૧૭ બિલ્ડીંગો માટે વીજ જોડાણ મળ્યા બાદ અન્ય ઝુપડાવાસીઓને આવાસોમાં ખસેડાશે

અડાજણમાં ઝુંપડાના ડિમોલિશન દરમિયાન ઝૂંપડાવાસી અને મનપાના સ્ટાફ વચ્ચે ઘર્ષણ

મહિલાઓ મનપાની ... કેરોસીન છાંટી ... પ્રયાસ કર્યો ...

જમનાબેનને અડાજણમાં આવાસની ફાળવણી

બંને પક્ષે સામસામી ફરિયાદ નોંધાઈ

કોસાડ આવાસમાં સમિતિની શાળાઓમાં અસુવિધા!

શિક્ષકો પૂરતા નથી : વર્ગખંડ પણ ઓછા, મધ્યાહ્ન ભોજન માટે પૂરતી સુવિધાનો અભાવ

સુરત, તા. ૭

કોંગ્રેસને કારણે બાપુનગરના રહીશો કોસાડ ખસી જવા તૈયાર

■ કોંગ્રેસ અને વહીવટી તંત્રએ તાબડતોડ કામગીરી બતાવી

સુરત, તા. ૧૬

કોંગ્રેસની મધ્યસ્થીને કારણે બાપુનગર ઝૂંપડપટ્ટીના રહીશો કોસાડ ખસી જવા તૈયાર થયા છે. ચોમાસા પહેલાં બાપુનગરને ખસેડવાને બદલે ચાર મહિનાનો સમય આપી દેવા કોંગ્રેસ અને કમિશનર એસ.અપર્ણા વચ્ચે ક્રિકેટિંગની વાત વહેતી થતા છેવટે બે દિવસથી કોંગ્રેસે [illegible] તૈયારી દાખવતા આવતીકાલથી વૈકલ્પિક આવાસના ફોર્મ ભરવાની શરૂઆત થશે.

તાપી તટના ત્રણ હજાર ઝૂંપડાં ખસેડ્યા બાદ બાપુનગરની વાત આવતા કમિશનર અપર્ણા અને કોંગ્રેસે સમય પસાર કરવાની વાત કરતા મોટી ખેંચતાણ મચી હતી. શહેરહિતમાં બબ્બે હજાર ઝૂંપડાંઓ ખસેડવામાં સહયોગ આપનાર કોંગ્રેસ બાપુનગરના મુદ્દે બેકફૂટ પર જાય એ પહેલાં વિરોધ પક્ષના નેતા બાબુ કાપડિયાએ છેલ્લા બે દિવસ બાપુનગરમાં ફરીને કોસાડ જવા માટે લોકોને સમજાવ્યા હતા. ગઈ કાલે મોડી સાંજે રાંદેર ઝોન કચેરી પર વિપક્ષી નેતાની હાજરીમાં ઝોનલ ચીફ મોહન [illegible], ઝોનલ ઓફિસર આર.વી.ગામીત તથા બાપુનગર વસાહતના [illegible] પ્રતિનિધિઓ [illegible] બેઠક મળી હતી. [illegible] ચાલેલી આ બેઠકમાં બાપુનગરના લોકો કોસાડ જવા તૈયાર થયા હતા. વિપક્ષી નેતા બાબુ કાપડિયાએ બેઠકમાં સ્પષ્ટ શબ્દોમાં જણાવ્યું હતું કે કોસાડ જવા સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ નથી. કોસાડમાં લઘુમતિ સમાજને એક જ જગ્યામાં રાખવામાં આવશે.

રહીશોની તૈયારીને પગલે રાંદેર ઝોને આવતીકાલથી વૈકલ્પિક આવાસના ફોર્મ ભરાવવાની શરૂઆત કરવાનો નિર્ણય લીધો છે. આ અંગે આજે સવારે બાપુનગરમાં હોર્ડિંગ્સ મૂકી દેવાયું હતું. બાપુનગરના ૪૦૦૦ ઝૂંપડાંઓને ૨૫૦-૨૫૦ના બ્લોકમાં વહેંચવામાં આવ્યા છે. [illegible]

આવાસ માટે બાપુનગરના રહીશોમાં પડાપડી થતા પોલીસનો લાઠીચાર્જ

■ કતારગામમાં પટેલવાડીના ૫૪ મકાનોનું ડિમોલિશન

સુરત, તા. ૧૯

બાપુનગરના રહીશોએ વૈકલ્પિક આવાસો માટેના ફોર્મ મેળવવા ભારે પડાપડી કરતા લોકોને કાબૂમાં લેવા પોલીસે લાઠીચાર્જ કર્યો હતો. બે દિવસમાં બાપુનગરના ૮૭૦ રહીશોએ વૈકલ્પિક આવાસના ફોર્મ ભરીને જમા કરાવ્યા છે.

ફોર્મ આપવા માટે રાંદેર ઝોને ૨૫૦-૨૫૦ ઝૂંપડાંઓના બ્લોક પાડી કામગીરી શરૂ કરી છે. રાંદેર ઝોને વીસથી વધુ ટેબલ ગોઠવી જાતે જ ફોર્મ ભરી આપવાની સુવિધા પૂરી પાડી છે. ગઈ કાલે પહેલા દિવસે ૨૨૭ ફોર્મ ભરાયા હતા. આજે સવારથી જ મોટી સંખ્યામાં લોકો એકત્ર થતા વ્યવસ્થા ગોઠવવામાં મુશ્કેલી સર્જાઈ હતી. એક તબક્કે અંદાજે દોઢ-બે હજાર લોકો ફોર્મ ભરવા આવી પહોંચતા મામલો કાબૂ બહાર ગયો હતો.

આવાસો માટે ફોર્મ ભરવા ભારે ધક્કામુક્કી થતા છેવટે પોલીસની મદદથી મામલો થાળે પાડવામાં આવ્યો હતો. રાંદેર પોલીસે હળવો લાઠીચાર્જ કરી તોફાને ચઢેલા લોકોને વિખેરી પાડ્યા હતા. મોડી રાત સુધીમાં એક જ દિવસમાં ૬૪૭ ફોર્મ ભરાયા હતા.

દરમિયાન કતારગામ ઝોનમાં આજે પટેલવાડી અને કાંસાનગરમાં ઝૂંપડાંઓ દૂર કરાયા હતા. ટીપી સ્કીમ નં ૩ નગીનાવાડીથી કાંસાનગર જંકશન તરફ જતા ૮૦ ફૂટના ટીપી રસ્તા પર મગનવલ્લભની વાડી ઝૂંપડપટ્ટીના ૫૦ ઝૂંપડાંઓને વૈકલ્પિક આવાસ આપી ખસેડવામાં આવ્યા હતા. આ ઝૂંપડપટ્ટી દૂર કરી કતારગામ ઝોને બાર હજાર ચોરસ ફૂટ જગ્યા ખુલ્લી કરી હતી. એ જ પ્રમાણે લાલ દરવાજા જંકશન પર ૧૫૦ ફૂટ પહોળા રિંગરોડ પર પટેલવાડી એક, બે અને ત્રણના ૫૪ પાકા ઝૂંપડાંઓ દૂર કરી કોસાડ ખસેડવામાં આવ્યાં હતાં.

સ્લમ રિડેવલપમેન્ટ અંતર્ગત ઝૂંપડપટ્ટીને એ જ સ્થાને વસાવા

સુરત, તા. ૨૯

સ્લમ રિડેવલપમેન્ટ પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત શહેરમાં પહેલી વખત બે ઝૂંપડપટ્ટી વસાહતને એ જ જગ્યા પર પાકા આવાસો આપી વસાવવાની યોજનાના ટેન્ડર સ્થાયી સમિતિમાં મંજૂર કરવામાં આવ્યા છે. ઉધનામાં ભીમનગર અને લિંબાયતમાં કમરુનગર વસાહતના ઝૂંપડાવાસીઓને મૂળ જગ્યા પર જ પાકા આવાસો પૂરા પાડવામાં આવશે. સ્થાયી સમિતિએ આજરોજ ભીમનગરમાં ૩૮૪ અને કમરુનગરમાં ૩૦૦ આવાસો બનાવવાનું કામ મંજૂર કર્યું હતું.

કેન્દ્રની જવાહરલાલ નહેરુ એનયુઆરએમ યોજના અંતર્ગત મનપાએ ભીમનગર વસાહત તથા કમરુનગર વસાહતમાં સ્થાન ઝૂંપડપટ્ટીની જગ્યામાં તમામ માળખાકીય સુવિધા સાથેના આવાસો બનાવવાની યોજના મંજૂર કરાવી છે. આ યોજના અંતર્ગત ભીમનગરમાં ૧૧૦૬ અને કમરુનગરમાં ૭૪૦ આવાસો માટેના પ્રોજેક્ટ મંજૂર થયાં છે. મનપાએ પહેલા તબક્કામાં ભીમનગરમાં ૩૮૪ અને કમરુનગરમાં ૩૦૦ આવાસો માટે ટેન્ડર મંગાવ્યાં હતાં. આ યોજના હેઠળ ઝૂંપડપટ્ટી વસાહતમાં વસતા લોકોને અન્ય સ્થળે ખસેડી તબક્કાવાર આવાસો સોંપવામાં આવશે. સ્થાયી સમિતિએ રૂ. ૧૫ કરોડના બે ટેન્ડરને બહાલી આપી હતી.

બીઆરટીએસ કોરિડોરમાં નડતરરૂપ વીજલાઈન તથા ટ્રાન્સફોર્મર ખસેડવા માટે વીજ કંપનીને રૂ. ૩.૭૨ કરોડ ચૂકવવાનો ભાજપા શાસકોએ નિર્ણય લીધો છે. સ્થાયી સમિતિના ચેરમેન મુકેશ દલાલે જણાવ્યું હતું કે સ્થાયી સમિતિની ૪-૯-૦૮ના રોજ મળેલી બેઠકમાં નિર્ણય લેવાયો હતો કે જાહેર રસ્તા પર નડતરરૂપ તથા વિકાસકામોને નડતરરૂપ વીજલાઈન તથા ટ્રાન્સફોર્મર્સ દક્ષિણ ગુજરાત વીજ કંપની વિનામૂલ્યે ખસેડે જેના બદલામાં મનપા ઓવરહેડ લાઈનોનું અન્ડરગ્રાઉન્ડ રૂપાંતર કરવાના કામમાં વીજ કંપનીને રસ્તા ખોદાણ માફી આપશે. આ ઠરાવને દક્ષિણ ગુજરાત વીજ કંપનીએ સ્વીકાર્યો નથી અને આ ઠરાવ અનુસાર વીજ કંપની સાથે કરાર થયો નથી જેને પગલે મનપાએ વીજલાઈન ખસેડવા ચૂકવવાનો નિર્ણય લીધો છે. બીજી તરફ ભવિષ્યમાં વીજ કંપની પાસેથી રસ્તા ખોદાણ ચાર્જિસ વસૂલવા કમિશનરને સત્તા આપવામાં આવી છે. કોટ વિસ્તારમાં સૈયદપુરા નાનપુરા વિસ્તારમાં જૂની જર્જરિત હયાત ડ્રેનેજ બોક્સને દૂર કરી ડ્રેનેજ તૈયાર કરવાનું રૂ. ૧.૭૮ કરોડનું કામ મંજૂર કરવામાં આવ્યું છે.

વીજ લાઈનો ખસેડવા માટે વીજ કંપનીને ૩.૭૨ કરોડ ચૂકવાશે

તાપી નદીના કિનારા પરના

ઝૂંપડાઓના સ્થળાંતર માટે સેવા સદને જમીનો ખરીદી

(પ્રતિનિધિ દ્વારા) સુરત, રવિવાર

સુરત શહેરમાં તાપી નદીના કિનારે વસવાટ કરતા ઝૂંપડાઓનું સ્થળાંતર કરવા માટે મહાનગર સેવા સદને માંગેલી યુ.એલ.સી.ની ૨૧ પ્લોટોની ૭૪,૭૫૪.૫૪ ચોરસ મીટર જમીન પ્રતિ ચો. મીટરે રૂા. ૨૫ના ભાવે અપાતા રૂા. ૧૮.૭૧ લાખ સરકારી તિજોરીમાં જમા કરાવી દેવાયા છે. ગયા વર્ષે ઓગસ્ટમાં તાપી નદીમાં ભારે પૂર આવવાના કારણે તાપી કિનારે વસવાટ કરતા અસરગ્રસ્ત ઝૂંપડાવાસીઓને કાયમી રીતે સ્થળાંતર કરી સમસ્યાના કાયમી ઉકેલ રૂપે આવાસો બાંધવા આ જમીનો સરકાર પાસે ખરીદાઈ છે. સુરત મહાનગર સેવા સદન કુલ ૨૧ પ્લોટોની ૭૪૭૫૪ ચો.મી. અર્બન લેન્ડ સીલીંગ

રૂા. ૧૮.૭૧ લાખમાં ૭૪૭૫૪ ચો. મીટર જમીન સરકાર પાસેથી ખરીદાઈ

એક્ટ હેઠળ ફાજલ પડેલી જમીનોનો કબ્જો લેવા આ રકમ સરકારી તિજોરીમાં જમા કરાવાઈ છે. મહાનગર સેવા સદનને ફાળવેલી જગ્યાઓ પૈકી રાંદેર ઝોનના જહાંગીરપુરાબાદની આશરે ૪૫૦૦ ચો. મીટર જમીનનો કબજો યુ.એલ.સી.સી કચેરી તરફથી સોંપી દેવાયો છે. પાલિકાને આ જમીનોનો કબ્જો પ્રાપ્ત થતા જમીનો ફરતે કમ્પાઉન્ડ વોલ બનાવવાની કાર્યવાહી તાત્કાલિક ધોરણે પશ્ચિમ ઝોન કચેરી દ્વારા હાથ ધરાઈ છે. રાંદેરમાં પાલિકાતંત્રે સરદાર પુલના નાકેથી મહાન ટેરેસ ભુલકાભવન તથા અડાજણ મેઈનરોડ સુધીના મુખ્ય રસ્તા પરથી લારીગલ્લાના દબાણો દૂર કરાયા છે.

ચોકબજાર રાજા ઓવારા પર ૧૦૦ ઝૂંપડાંઓનું સ્વૈચ્છિક સ્થળાંતર થયું

સુરત, તા. ૨૪

ચોકબજાર રાજા ઓવારા પર સરકારી જગ્યામાં વસેલા અંદાજે ૧૦૦ ઝૂંપડાંઓને વૈકલ્પિક આવાસો આપી કોસાડમાં ખસેડવા આજથી સ્વૈચ્છિક ડિમોલિશન શરૂ થયું છે. આ સ્થળે આવેલી અંદાજે ૧૧ દુકાનો પણ આજે ખાલી કરવામાં આવી હતી. રાજા ઓવારા પાસે ઐતિહાસિક કુબેર ભંડારી મહાદેવ મંદિર આવેલું છે. આ મંદિરનો ઉલ્લેખ તાપી પુરાણમાં પણ જોવા મળે છે. રાજા ઓવારા પર બનેલા ગેરકાયદે ઝૂંપડાંઓ દૂર થતા પૌરાણિક મંદિરમાં જવાનો માર્ગ સરળ બન્યો છે. આવતી કાલે સેન્ટ્રલ ઝોન દ્વારા ડિમોલિશનની કામગીરી શરૂ કરી જગ્યા ખુલ્લી કરવામાં આવશે. આ ઉપરાંત દિવસોમાં જે લોકોને આવાસો [illegible] દેવામાં આવી છે અને તેઓએ તેની કામગીરી પણ શરૂ કરવા [illegible]

રઝાક કોલોનીના ૨૭૦ ઝૂંપડાં ક્યારે દૂર થશે?

સુભાષનગરને અડીને આવેલી રઝાક કોલોનીના ૨૭૦ ઝૂંપડાંઓ દૂર કરવામાં આવ્યા નથી. આ ઝૂંપડાંઓને ખુદ મનપાએ જ વસાવ્યા હતા. વર્ષો પહેલાં કાદરશાની નાળ વિસ્તારમાં ડિમોલિશન દરમિયાન અસરગ્રસ્ત બનેલા લોકોને મહાનગરપાલિકાએ જ સુભાષનગરને અડીને રઝાક કોલોનીમાં વસાવ્યા હતા. જે ઝૂંપડાંવાસીઓને ખુદ મનપાએ ગેરકાયદે વસવાટની મંજૂરી આપી હોય તેને નવેસરથી ખસેડવાનો વિવાદ ચાલી રહ્યો છે. રઝાક કોલોનીના રહીશો કોસાડ જવાને બદલે નજીકમાં વૈકલ્પિક આવાસોની માગણી કરી રહ્યા છે જેને પગલે આ કોલોની મનપા માટે માથાનો દુખાવો બને તો નવાઇ નહીં. ખાનગી જમીન પરના ૬૨૫ અને રઝાક કોલોનીના ૨૭૦ મળી અંદાજે ૮૯૫ ઝૂંપડાંઓનું ડિમોલિશન વગર આખી કવાયત અર્થહિન પુરવાર થવાની સંભાવના વ્યક્ત થઇ છે.

બાપુનગરનો વારો ચોમાસા પછી?

જૂન પહેલાં તાપીતટના તમામ ઝૂંપડાંઓ દૂર કરવાની કમિશનર એસ. અપર્ણાની જાહેરાત ખોકળ પુરવાર થવાની સંભાવના છે. તાપીતટ પર સુભાષનગર અને નહેરુનગર કરતા પણ મોટી વસાહત બાપુનગરમાં આવેલી છે. બાપુનગર વસાહતમાં અંદાજે ૪૫૦૦ પાકા મકાનો આવેલા છે. બાપુનગરના ડિમોલિશનની કોઇ નક્કર કામગીરી હજુ નજરે પડતી નથી. બાપુનગરના લોકો કોસાડ જવાનો ઉગ્ર વિરોધ કરી રહ્યા છે જેને પગલે મનપાએ બાપુનગરને પડતું મૂકી સુભાષનગર અને નહેરુનગરને ખાલી કરાવવાની કામગીરી શરૂ કરી હતી. હવે આ બંને વસાહતોની કામગીરી પૂરી થતા મેનાનગરમાં ડિમોલિશન થશે. બાપુનગરમાં વૈકલ્પિક આવાસના ફોર્મનું વિતરણ પણ અટકાવી દેવાયું છે જેને પગલે બાપુનગર ચોમાસા પહેલાં ખાલી થાય એવી સંભાવના ઓછી છે.

બાપુનગરનું કાઉન્ટ ડાઉન શરૂ આવતીકાલથી હથોડા ઝીંકાશે

સુરત, તા. ૯

તાપી તટે આવેલી બાપુનગર વસાહતના ડિમોલિશનનું કાઉન્ટ ડાઉન શરૂ થઈ ગયું છે. બાપુનગર વસાહતના અંદાજે બે હજારથી વધુ પરિવારો સ્વેચ્છાએ કોસાડ ખસી ગયા છે જેને પગલે હવે આવતીકાલથી બાપુનગરના તમામ પાકા ઝૂંપડાંઓ પર હથોડા ઝીંકવામાં આવશે.

તાપી કિનારે આવેલી ઝૂંપડપટ્ટી વસાહતોને દૂર કરવાની કવાયતના અંતિમ તબક્કામાં હવે બાપુનગરનો વારો આવ્યો છે. બાપુનગરના ઝૂંપડાવાસીઓને વૈકલ્પિક આવાસો આપવાની કામગીરી પૂરી થઈ ગઈ છે. છેલ્લા પંદર દિવસથી અંદાજે બે હજાર પરિવારો સામાન સાથે કોસાડ ખસી ગયા છે, જે પરિવારોને વૈકલ્પિક આવાસો મળ્યા નથી તેઓ હજુ બાપુનગરમાં ધામા નાખીને બેઠા છે. વૈકલ્પિક આવાસથી વંચિત રહેલા કેટલાક પરિવારોએ આજે મોરચો કાઢી રજૂઆત કરી હતી.

બાપુનગર ઝૂંપડપટ્ટીમાં સરકારી અને ખાનગી જમીન પર કુલ ૩૮૦૮ ઝૂંપડાં બનેલાં છે. [illegible] ૯૯૨ ઝૂંપડા ખાનગી જમીન પર છે જેને પગલે આ ઝૂંપડાંઓને દૂર કરવામાં નહીં આવે. બાપુનગરમાં આવેલી ૭૪ દુકાનોને વૈકલ્પિક આવાસની ફાળવણી થઈ નથી જ્યારે આ સિવાય પુરાવાના અભાવે ૫૦ અરજી દફતરે કરવામાં આવી છે. બાપુનગરમાં ૧૯ મસ્જિદ અને મદ્રેસા આવેલી છે જેનું ડિમોલિશન કરવામાં નહીં આવે. બાપુનગરમાં ૨૬૭૭ ઝૂંપડાવાસીઓને વૈકલ્પિક આવાસોની ફાળવણી કરવામાં આવી છે જે [illegible] લોકોને આવાસ મળ્યા નથી.

20 April 2010 વ્યૂઝ

આજથી સુભાષનગરનાં ઝૂપડાં ખસેડાશે

અડાજણમાં સુભાષનગર વસાહતના ૧૦૭૦ ઝૂપડાંઓનું ડિમોલિશન

૨૦૦ પોલીસ સહિત કુલ ૪૦૦નો કાફલો ડિમોલિશન માટે તૈયાર

[illegible]

15 April 2010 સંદેશ (Sandesh news) paper

કોસાડ સ્થળાંતરના વિરોધમાં બાપુનગરના રહીશોનો મોરચો

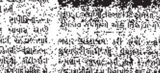

[illegible]

"Baag Other Local organisation"
Surat Municipal Co-operation ... Housing
through JNNURM (Basic Service for Urban Poor)
[illegible]

બાપુનગર ખસેડવાના મુદ્દે કમિશનર અપર્ણા અને કોંગ્રેસ વચ્ચે ફિક્સિંગ

[illegible]

અડાજણ સુભાષનગરમાં વીસમીથી ડિમોલિશન શરૂ

■ શહેર પોલીસે વીસમીથી બંદોબસ્ત આપવાની ખાતરી

સુરત, તા ૧૮

અડાજણ કાંઠે આવેલી નહેરુનગર, સુભાષનગર અને બાપુનગર ઝૂંપડપટ્ટીને કોસાડમાં વૈકલ્પિક આવાસો આપી ખસેડવાની તૈયારી અંતિમ તબક્કામાં છે.

અનુસંધાન પાના નં ૭ ઉપર

શહેર પોલીસ તરફથી પૂરતા પોલીસ બંદોબસ્તની ખાતરી મળતા અડાજણમાં સુભાષનગર વસાહતના ડિમોલીશનની કામગીરી ૨૦મીથી શરૂ થવાની સંભાવના છે. રાંદેર ઝોને ૨૦મીથી ડિમોલિશન શરૂ કરતા પહેલા સુભાષનગર અને નહેરુનગરમાં ફરી એક વખત સર્વે કરી વંચિત લોકોને કઇ રીતે વૈકલ્પિક આવાસો આપી શકાય એની કવાયત આદરી છે.

બાપુનગરનાં ઝૂંપડાવાસીઓનો કોસાડ જવાનો સાફ ઇનકાર

[illegible]

13 April 2010

૧૫મીથી સુભાષનગરનું ડિમોલિશન

■ ૨૦૦ કરતાં વધુ જવાનોના બંદોબસ્ત સાથે ઓપરેશન થશે

■ પચાસ ટકા કરતાં વધુ લોકો વૈકલ્પિક આવાસ મેળવવાથી વંચિત

[illegible]

તાપી કિનારાની જલારામનગર વસાહતના રહીશોનો મોરચો

સુરત, તા ૧૮

તાપી તટની ઝૂંપડપટ્ટીઓના સ્થળાંતરના મુદ્દે આજે મનપા કચેરી પર મોરચો આવ્યો હતો. કોંગ્રેસના કેટલાક સ્થાનિક આગેવાનોએ મોરચાની આગેવાની લીધી હતી. તાપી કિનારે આવી હોવા છતાં જલારામનગર ઝૂંપડપટ્ટી ટીપી રસ્તાને નડતરરૂપ હોવાથી તેને હાલ પૂરતી નહીં ખસેડવા રજુઆત કરવામાં આવી હતી.

૨૦૦૬ના તાપી પૂર બાદ રાજ્ય સરકારે નિમેલા તાપી પૂર તપાસ પંચ સમક્ષ મનપાએ નદી કિનારાના તમામ ઝૂંપડાઓને વૈકલ્પિક આવાસો આપી ખસેડવાની એફિડેવિટ કરી હતી. પૂર તપાસ પંચ સમક્ષ કરવામાં આવેલી એફિડેવિટના આધારે શહેરના વિવિધ વિસ્તારમાં ચાલીસ હજારથી વધુ આવાસો તૈયાર કરવાની કામગીરી ચાલી રહી છે જે પૈકી ૭૬૮૮ આવાસો તૈયાર થઇ ગયા છે. આ આવાસો ફાળવવા માટે તાપી કિનારાના ઝૂંપડાઓમાં સર્વેની કામગીરી ચાલી રહી છે.

એટલુ જ નહીં સ્થળાંતરના મુદ્દે હવે

મતબેંકની રાજનીતિ પણ શરૂ થઇ ગઇ છે. અડાજણમાં તાપી નદીના કિનારે ટીપી રસ્તાની અસરમાં આવેલી જલારામનગર ઝૂંપડપટ્ટીના સ્થળાંતરના વિરોધમાં સ્થાનિક કોંગ્રેસી કેશવ માલાવંશી, ઐયુબ પટેલ અને કાંતિ વસાવા આજે મનપા કચેરી પર મોરચો લઇને આવ્યા હતા. તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અડાજણમાં આ વિસ્તારમાં પાળો બનવાનો નથી જેને પગલે ઝૂંપડાઓના સ્થળાંતરની કોઇ આવશ્યકતા નથી. જલારામનગર ટીપી રસ્તાની અસરમાં આવતી વસાહત છે જેને પગલે પહેલા નદી કિનારાના ઝૂંપડાઓ ખસેડો, ત્યારબાદ ખાડી કિનારા અને પાણીને નડતરરૂપ ઝૂંપડાઓ ખસેડો.

વ્યૂઝ 21 April 2010

સુભાષનગરના 850 મકાનો જમીનદોસ્ત

[illegible]

23 April 2010

અડાજણના સુભાષનગર-નહેરુનગરમા ખાનગી જમીન પરના ઝૂંપડાંઓ યથાવત્

■ રઝાક કોલોનીના ઝૂંપડાંઓ મનપાએ જ ગેરકાયદે વસાવ્યા

સુરત, તા ૨૨

છેલ્લા બે દિવસમાં બે હજારથી વધુ ઝૂંપડાંઓ દૂર કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં હજુ સુભાષનગર અને નહેરુનગરમાં ૬૨૫થી વધુ ઝૂંપડાંઓ ઊભા છે. સુભાષનગરમાં અંદાજે ૩૦૦ અને નહેરુનગરમાં ૩૨૫ જેટલા ઝૂંપડાંઓ ખાનગી માલિકીની જગ્યા પર બનેલા છે. ખાનગી જમીન પર બનેલા ઝૂંપડાંઓ દૂર કરવાની કોઇ નીતિ નહિ હોવાથી મનપાએ આ ઝૂંપડાંઓનું ડિમોલિશન કર્યું નથી.

રાંદેર ઝોને બે જ દિવસમાં સુભાષનગર અને નહેરુનગરના બે હજાર ઝૂંપડાંઓનું ડિમોલિશન કરી સોંપો પાડી દીધો છે. ઓપરેશન ડિમોલિશનના આજે ત્રીજા દિવસે નહેરુનગરમાં સ્થળાંતરની કામગીરી ચાલુ રહી હતી. મનપાએ આજે રસ્તા પર પડેલો કાટમાળ ખસેડવાની કામગીરી પૂરી કરી હતી. સુભાષનગર અને નહેરુનગરમાં ડિમોલિશનના સ્થળે કાટમાળ ખસેડવાની કામગીરી લાંબી ચાલશે.

સુભાષનગરમાં અંદાજે ૩૦૦ અને નહેરુનગરમાં શીતલ ટોકીઝની આખી લાઇનમાં ૩૨૫ જેટલા ઝૂંપડા ખાનગી જમીન પર બંધાયેલા છે. મનપામાં ખાનગી જમીન પરના ઝૂંપડા દૂર કરવાની કોઇ નીતિ નથી જેને પગલે આ ઝૂંપડાંઓને મૂળ સ્થિતિમાં રાખવામાં આવ્યા છે. આ ઝૂંપડાંઓ ક્યારે દૂર થશે એ હજુ સ્પષ્ટ નથી.

નહેરુનગરમાં સરકારી જમીનના ઝૂંપડાઓ જમીનદોસ્ત થયા (નિર્ભય કાપડિયા)

આ ઝૂંપડાઓમાં અનેક કોમર્શિયલ મિલકતોનો સમાવેશ થાય છે. આવી જ સ્થિતિ ગોપીતળાવની આસપાસ આવેલા ઝૂંપડાઓના ડિમોલિશન દરમિયાન પણ ઊભી થશે. ખાનગી જમીન પર આવેલા ઝૂંપડાંઓ દૂર કરવા નક્કર નીતિ બનાવવાની માગણી ઊઠી છે. ખાસ કરીને નદીકિનારે આવેલી જમીનો પરના ઝૂંપડાંઓ દૂર કરી જગ્યાનો કબજો મનપાને મળે એવા પ્રયાસોની માગણી ઊઠી છે.